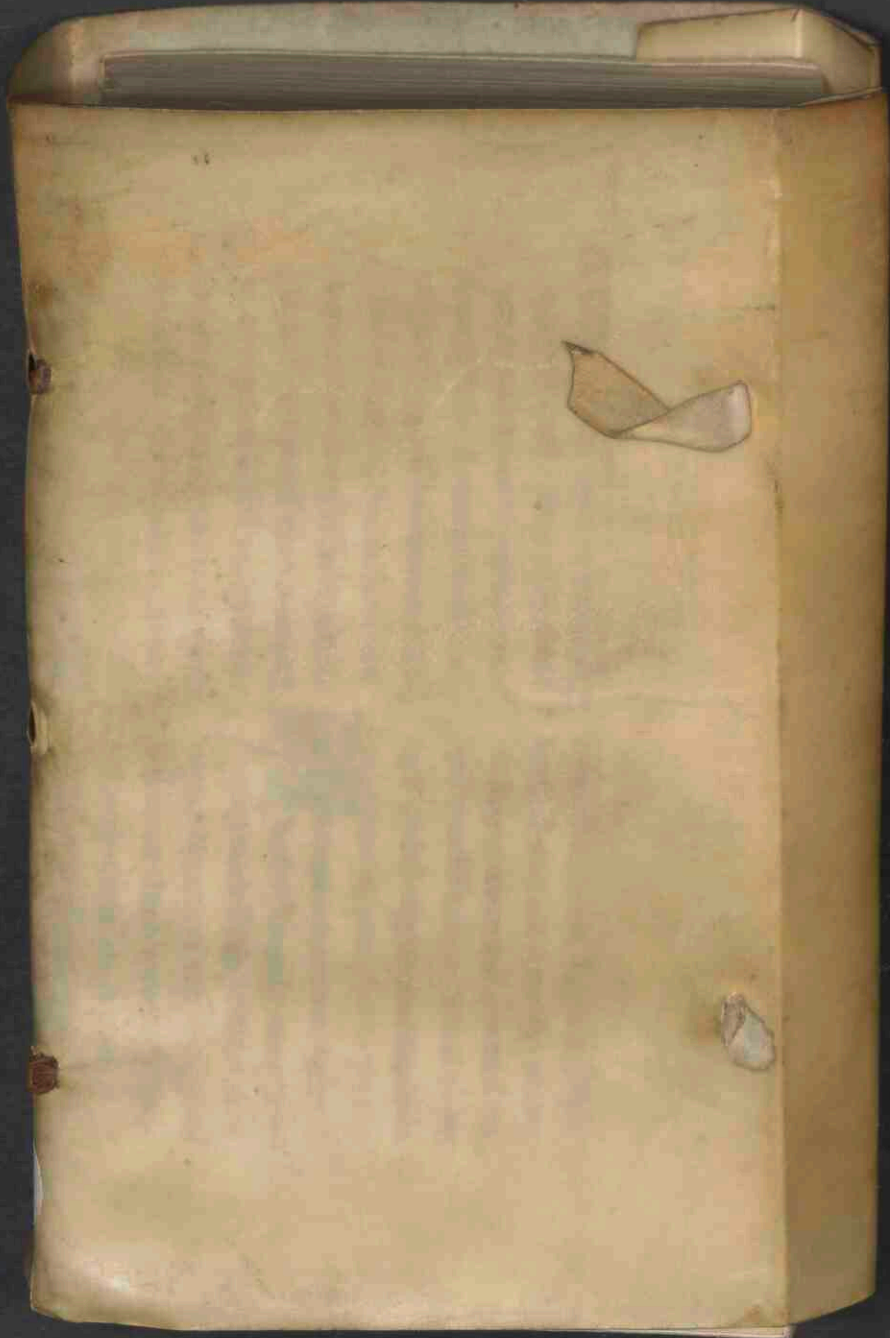

**Quaestio, vtrum corpus Iesu Christi obiciatur actionibus illis
externis coenae Dominicae, in proprio suo subiecto, materia
siue substantia absolutè, & per sese in ipsa Christi persona
considerata: An vero in Sacramento signo vel symbolo**

<https://hdl.handle.net/1874/455652>

**Dit boek hoort bij de Collectie Van Buchell
Huybert van Buchell (1513-1599)**

Meer informatie over de collectie is beschikbaar op:

<http://repertorium.library.uu.nl/node/2732>

Wegens onderzoek aan deze collectie is bij deze boeken ook de volledige buitenkant gescand. De hierna volgende scans zijn in volgorde waarop ze getoond worden:

- de rug van het boek
 - de kopsnede
 - de frontsnede
 - de staartsnede
 - het achterplat

**This book is part of the Van Buchell Collection
Huybert van Buchell (1513-1599)**

More information on this collection is available at:

<http://repertorium.library.uu.nl/node/2732>

Due to research concerning this collection the outside of these books has been scanned in full. The following scans are, in order of appearance:

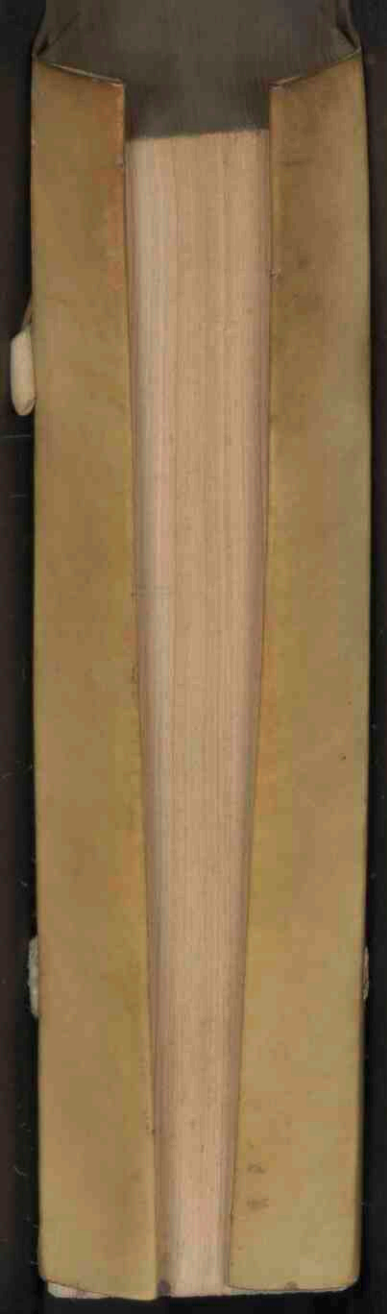
- the spine
- the head edge
- the fore edge
- the bottom edge
- the back board

E oct.

171

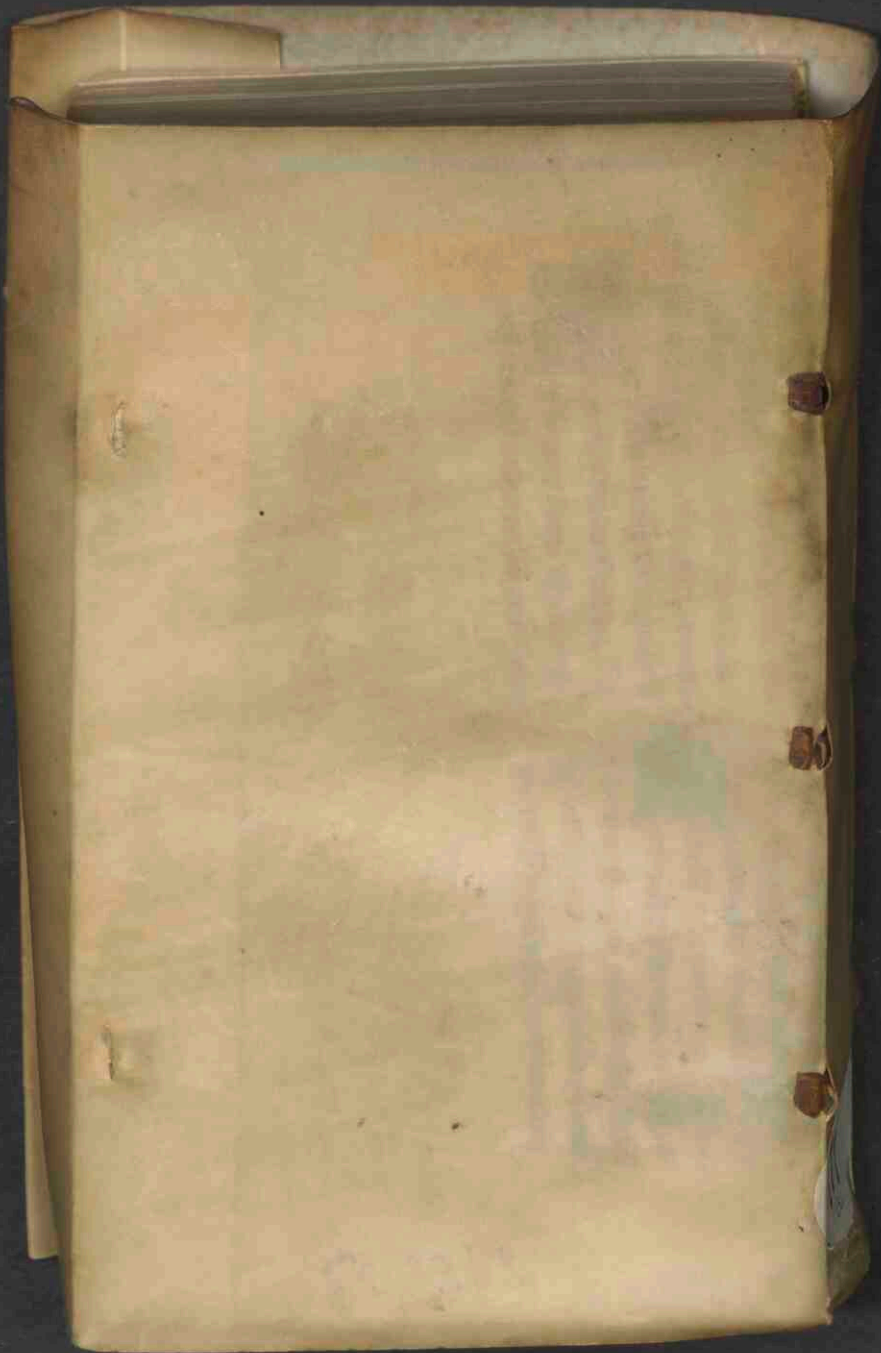
U.B.U.

E oct.

170

et diligenter in doctrina auct.

omni e recte et sibi exponitur.

lucubrta ut dicit placitari.

frigida & humidat. s. fatis

in his quibz tempata. Exerba & que calidis regionibz p̄cipue inuenitur. fructu ferrens pulcherrimu ad instar capiti humanoz magnu.

Gemina q̄ n̄ctus sunt abis & medicinalis cōpexant. n̄ tū cruda. s. elixera cont̄ opulacionē spat̄is. contra

apostemata spūaliū pectoris & alioz m̄broz ualor̄ in acutis chera

suaurbita. ut̄ ceta assata. sine alio condimento dicitur. s. & ab̄ illa

medicamentum. dicitur autē

h̄t confortandi p̄ quicquid a

romacititate ad digestionē cōfer

tanda & dolores stomachi ex uen

tolitrate dicitur sem̄ ei in abū. Si

nū decoctū cum eo. puluis quosp̄

ei sup̄ abos aspius. abos sapozosio

res facte. **De camphora. Sy.**

Camphora ut dicit placitari

herba ē in p̄tibz orientis ano

mata multa. Iser herba in fine

uētis colligitur & corticatur & suat

expm̄itur. fluid̄ q̄ feculentū est

refidit & abiat. Quod purū & liq̄

diuina ē r̄m̄cti & soli exponitur.

3

2

1

No

No

No

No

erudationē detur. Simū decoctū
cū eo ad augmentationē lactis in
mulieribz. ⁊ ad augmentum spina
ris in lēum ualeo. Pului
bū ul' potū sup̄tus addito
tho ap̄to meoꝝ lactis siue
tis calore suo. **de centaurea.**
ntaurea ut dicitur plate. **10.**
atī calida ē ⁊ sicca. Est autē
p̄uod amarissima. Sñ fel terre
appellat. Sim hē attractiuam ⁊
consūptiua contē opulationē sple
nis ⁊ epatis ualeo unū decoctū
cum ea addita ⁊ uisera ad d̄uiv

Theologia

Octavo n°. 171

Siptamū **de dyprano.**
ut dicitur plateari in natura
medicīne p̄ualida herba ē calida ⁊
siccā. q̄ in locis lapidosis reperitur
Sim hē dissoluendi ⁊ consumēdi. ⁊
at̄tēndi uenenū. Contē morsum
ueneratoꝝ aīalium ⁊ contē uene
nū bibiciū h̄ h̄ba conterta sup̄pona
tur. ⁊ succus cū uino decur. addito
aliqñ succo m̄te. Dicit̄ q̄ ceruū p̄
diderē hanc herbā ⁊ confricentes
uulnā sua ip̄amqz in abū sumū
tes uenenū cum iactis educebant.

erudion ut **de feniculo.**

N. 10. A.

92

Ex dono Bâsel.

Quæstio,

VTRVM CORPVS

IESV CHRISTI OBIICIATUR

ACTIONIBVS ILLIS EXTERNIS COENAE

Dominicæ, in proprio suo subiecto, materia siue

substantia absolutè, & per sese in ipsa Chri-

sti persona considerata: An vero in

Sacramento signo vel

Symbolo.

TRACTATA A IOHANNE MATTHAEO

Schmalchaldensi, uerbi DEI ministro in gratiam

omnium, qui in hac controuersia Sacra-

mentaria ueritatem quærent.

3. Esdræ 3.

SÛPER OMNIA VINCIT VERITAS.

HEYDELBERGAE,

Excudebat Michaël Schirat.

M. D. LXVI.

De Jure Nat. Lib.

LIBRO I.

DE JURE NATURALI

LIBRO I. DE JURE NATURALI

DE JURE NATURALI

DE JURE NATURALI

DE JURE NATURALI

DE JURE NATURALI

DE JURE NATURALI

DE JURE NATURALI

DE JURE NATURALI

DE JURE NATURALI

DE JURE NATURALI

DE JURE NATURALI

DE JURE NATURALI

DE JURE NATURALI

DE JURE NATURALI

DE JURE NATURALI

Auctor pio candi-

doꝛ Lectori S.

Multi sunt editi libelli de controuersia Sa-
 cramentaria, fateor, sed in quibus ferè nihil audias,
 nisi maledicta & calumnias, præcipuè apud illos, qui
 Papistico more meras damnationes & dira Anathemata cre-
 pant & fulminant. Totam de Cœna domini controuersiam
 in hoc breui libello ita tractaui, vt sufficeret vnus ad assequen-
 dam in hac caussa veritatem, Alios minimè reijcio, sed tamen
 quilibet suum à Deo docendi & dicendi habet donum, quod
 in communem fidelium vsum conferre debet. Nullis quarelis,
 nullis exclamationibus, aut alijs amplificationum figuris Rhe-
 thorum more sum vsus: sed potius causam methodicè tracta-
 ui, ac veritatem confirmaui argumentis, a definitione genera-
 li Sacramentorū, à verbis Christi, & à simplici intellectu ver-
 borum sumptis: & ex vno fonte (cū contrariorum sit eadem
 disciplina) veritatem confirmaui, & mendaciū refutaui, idq;
 sine vlla vllius hominis læsione. Nam hunc finem solum cum
 hæc scriberem mihi proponebam, vt profligato mendacio, ve-
 ritas tandem locum haberet, & Ecclesia Christi pace iam diu
 optata fruereetur, Nisi enim veritas primatum habeat, nulla
 pax erit speranda. Quod restat, hoc vnum à te, optime le-
 ctor, peto: vt in hoc negotio Cœnæ Dominicæ, veritas vet-
 bi Dei, non auctoritas humana te vincat: aut ne veri-
 tas propter auctorem proletarium, & (vt dici-
 tur) capite censum à te vilipendatur vel
 contemnatur. Bene vale.

* *

*

A ij Semel

Emel atq; iterum præcepit & commendauit nobis Christus Dominus noster manducationem sui corporis siue carnis sue, & bibitionem sui sanguinis, idq; in diuersis terrarū locis, semel in Capernaum, atq; denuo in Hierusalem, cum uidelicet pridie sue passionis cœnam suam, quam ab ipso Domino, Dominicam uocamus, institueret: ut in ea manducaremus suum corpus, & biberemus sanguinem suum, & hoc faceremus in mortis sue commemorationem. Sermonem quem Christus de esu & potu carnis sue atq; sanguinis, in Capernaum habuit, diligenter Euangelista Iohannes conscripsit, capite sexto Euangelicæ sue historię: & quæ à Domino in illo sermone docetur manducatio, ea sine disputatione & controuersia ab omnibus Ecclesiasticis doctoribus spiritualiter intelligitur: spiritualis & interna uocatur, & omninò necessaria dicitur ad æternam uitam beatitudinemq; consequendam. Cœnam uero dominicam, cum omnibus circumstantijs diligenter describunt Euangelistæ, Mattheus, Marcus, Lucas & Apostolus Paulus. Ibi præcipit nobis Dominus noster, ut panē corpus suum frangamus, distribuamus, & per partes manducemus: similiter, ut uinum sanguinē suum ex calice ad bibendum distribuamus omnibus: & uult, ut hoc faciamus in commemorationem mortis sue, sicut uerba huius institutionis testantur.

De hac manducatione corporis Christi (quæ fit in Cœ-

na Dominica, & quæ instituta est, ut celebrantes eam annu-
ciemus mortem Domini) disputatio & controuersia est inter
doctos in toto totius orbis Christianismo. Appellatur etiam à
Doctoribus multis nominibus: dicitur enim sacramentalis, sub-
stantialis, oralis, realis, essentialis, supernaturalis, insensibi-
lis, & nescio quid amplius.

Quid uero de utraq; manducatione spiritali scilicet &
sacramentali sentiendum sit, & Christiano credendum, breui-
ter in hoc tractatu, ex uerbis domini demonstrabo: & dicam
primo loco de spiritali manducatione, quæ fit fide communi-
ter, tam in prædicatione Euangelij, quam in administratione
Sacramentorum: postea de corporali siue sacramentali, quæ
ore corporeo & ab omnibus promiscue, & proprie fit in Cœ-
na Domini,

DE SPIRITUALI MAN- DUCATIONE.

1. PRIMO. Spiritualem carnis Christi manducationem
& sanguinis ipsius bibitionem de qua docetur Iohannis sexto,
omniò necessariam esse ad æternam uitam & salutem conse-
quendam, ex uerbis Christi claret. De ea enim sic loquitur
ipse: Amen dico uobis nisi manducaueritis carnem filij homi-
nis & biberitis sanguinem eius, non habebitis uitam in uobis.
Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem ha-
bet uitam æternam, & ego resuscitabo eum in nouissimo die.

2. DEINDE, quò ad hanc spiritualem manducatio-
nẽ caro & sanguis non intelliguntur de partibus personæ Chri-
sti, utpote de eius carne & sanguine tantum, sed tota persona

Christi per carnem & sanguinem tropicè significatur, adeoq; omnia ipsius effecta, beneficia, & merita. Quod enim Christus antea affirmavit de carne & sanguine suo, hoc nunc de tota persona sua asserit, dicens, sicut misit me uiuus Pater, & ego uiuo propter Patrem, & qui manducat me, & ipse uiuit propter me. Et paulò ante interpretatus est Christus Iudæorum Manna, & de sua persona & de sua carne, cum inquit: Ego sum panis uiuus qui de cœlo descendi, si quis manducauerit ex hoc pane, uiuet in æternum, & panis quem ego dabo, caro mea est, pro mundi uita. Et hoc loco diligenter notandū, Christum mentione panis, nihil hîc dicere de pane Cœnæ Dominicæ, sed seipsum conferre cum Manna, quæ sui fuit figura. Sic igitur colligo, Obiectū spiritualis manducationis hoc est, ipsum cibum esse totam personam Christi per se consideratam, cum omnibus suis effectis, beneficijs & meritis.

3. Postea & hoc certum est, & indubitatum, manducare hoc loco pro credere à Christo accipi, dicit enim, Ego sum panis uitæ, qui uenit ad me non esuriet, & qui credit in me non sitiet in æternum. Et postea. Amen, Amen dico uobis, qui credit in me habet uitam æternam. Ecce, quod manducationi carnis suæ antea tribuit Christus, hoc nunc de fide affirmat. Est igitur manducare idem quod credere. Obiectum enim fidei est totus Christus cum omnibus suis beneficijs (ut paulò supra est dictum) quem nullo uel morali uel ceremoniali opere, sed tantum fide, per spiritum sanctum in cordibus nostris accensâ apprehendimus & nobis applicamus, mediante & exhibente uerbo & sacramentis. Per fidem enim Christo ita incorporamur, ut nos in ipso maneamus & ipse in nobis.

4. Adhæc teneantur rationes, quare fidei manducatio dicatur spiritualis. Vocabula spiritualiter & spiritualis, determinant & definiunt ipsum modum manducandi, & non obiectum, hoc est, cibum qui debet manducari. Nā spiritualis manducationis obiectum siue cibus non tantum est spiritus Christi, aut tantum remissio peccatorum (ut quidam hac nostra ætate scriptis euulgant) sed est tota Christi persona, corpore, anima & diuinitate constans, ut sepè iam dictum. Vocatur quidem Christus cibus coelestis, sed ideo, quia de cælo uenit, & quomodo uenerit inde norunt Orthodoxi. Vocatur & cibus spiritualis, sed ideo quia spirituali modo, hoc est, fide & spiritu manducatur. Christum igitur spiritualiter comedimus, id est, fides & spiritus noster participat non tantum de spiritu Christi, sed etiam de ipsa carne & sanguine Christi, hoc est, obiectum fidei & spiritus nostri, non tantum est Christi spiritus, sed etiam substantia carnis & sanguinis Christi, atq; adeo totus Christus Deus & homo, una cum omnibus suis beneficijs & meritis. In hunc modum & Lutherus, piæ memoriæ, de spirituali manducatione scripsit. Spiritualiter, inquit, manducare & bibere, non est id manducare & bibere, quod spiritus est, & spiritualem essentiã habet, sed ideo quod de spiritu est & uult ac debet à nobis spirituali modo participari. Obiectum non est semper spirituale, sed usus debet esse spiritualis. Spirituale igitur nihil aliud est, quam quod per spiritum & fidem in nobis & à nobis agitur, siue obiectum circa quod actio uersatur sit spirituale aut corporale, scilicet in usu & non in subiecto spiritus est. Hæc ille. Facile hinc intelligitur, Lutherum uocem spiritualiter, coniunxisse cum actionibus manducationis

nis & bibitionis, non autem retulisse ad obiecta, circa quæ actiones uersantur, quia hæc non semper sunt spiritus. Neque fuit alia sententia Patrum Cyrilli & Hilarij, qui docuerunt Christum habitare in nobis, & uniri nobis, non tantum spiritaliter, id est spiritu suo & charitate, uerum etiam naturali participatione per carnem uel secundum carnem in nobis esse, ita ut nos ex hac communionem habeamus uitam æternam, & resurrectionem nostrorum corporum. Et quod hæc sit mens & sententia Patrum, nempe naturalem, de qua dicunt, participationem non ore sed fide fieri, tribus sequentibus constat rationibus. Prima, quia quamuis talem unionem nostri cum Christo fieri dicant in ipso usu Cœnæ, tamen expositionem suæ sententiæ & confirmationem, manifestè sumunt ex uerbis Christi, Iohan. 6. Christum uero eo loci de manducatione fidei locutum esse, ita ab omnibus est acceptum, ut confirmatione opus non habeat. Deinde, quia notum est omnibus medicriter tantum in patribus uersatis, quod spirituales manducationem fidei, semper coniungant cum sacramentali, proculdubio non alia ratione, quam quod optimè nouerunt, sacramentalem corporis Christi manducationem solam sine spiritali parum, aut nihil ad salutem conferre: & quod sacramentalis illa & externa, signaculum est internæ & spiritalis manducationis, quæ ambæ ab omni pio & fideli simul sunt. Postremo, quia Patres docent effectum naturalis participationis esse uitam æternam, uiuificationem & resurrectionem nostrorum corporum. Quis autem credat Patres tam rudes fuisse, ut operi externo, manducationi scilicet orali & ceremoniali acceptum ferrent, id quod solummodo fidei debetur?

5. Præterea obseruandum quibus medijs Christus æternæ uitæ cibus, fidei exhibeatur. Media sunt uerbum & sacramenta. Quotiescunq; igitur & ubicunq; Euangelium annuntiatur, Christus uiuificus cibus omnibus credentibus ad æternam salutem exhibetur & offertur. Accedunt deinde sacramenta, Baptismus nimirum, qui est certissima promissionum Euangelicarum obsignatio, & Cœna Domini, mortis Christi memoriale. Per hæc media Spiritus sanctus uult esse efficax, fidem accendere in animis illorum, qui medijs istis utuntur, & uult tales ad uitam æternam regenerare. Sic neq; uerbum prædicatum inane est, neq; Sacramenta sunt uacua, sed quod promittunt, credentibus exhibent, modo adsit per Dei gratiã fides, qua exhibita sic dona apprehendat & sibi applicet.

6. Postremo, quamuis spiritualis, & interna fidei manducatio & bibitio carnis & sanguinis Christi, nullo modo à Domini Cœna excludi debeat, si modo dignè & iustè ea uti uolumus, tamen sciendum est, ipsam non esse propriam Cœnæ Dominicæ. Et hoc ita esse firmissimis demonstrationibus confirmabo.

Prima est, Quia non tantum in hac Domini Cœna, sed etiam communiter in Baptismo, & ubicunq; Euangelium de Christo prædicatur, Christi caro & sanguis fide spiritualiter manducatur & bibitur. Ergo cum spiritualis fidei manducatio communis sit tam prædicationi & Baptismo quam Cœnæ Dominicæ, propria huic uni & soli esse non potest. Secunda, Quia spiritualis fidei manducatio non in Cœna incipit, aut peracta Cœna cessat, sicut sacramentalis illa, sed potius adfertur ad Cœnam, & semper manet cum fide, crescit crescente

fide non cessat, nisi cessante fide. Ergo magnum discrimen est, sacramentalis & spiritualis manducationis, & hæc nequaquam est Cœnæ tantum. Tertia, Quia manducatio corporis Christi, quæ fit in Cœna, est ceremonia & actio externa, in certum finem à Christo instituta. Fidei uerò manducatio talis ceremonia & externa actio non est. Ergo nõ est propria Cœnæ. Quarta, Quia obiectum siue cibus spiritualis manducationis est totus Christus cum omnibus suis beneficijs & meritis, sed in Cœna tantum corpus Christi pars scilicet personæ cibus est (testante etiam ipso Luthero) & sanguis Christi potus est sicut patet ex simplici intellectu uerborum corporis & sanguinis. Magnum igitur est discrimen inter has duas manducationes, & manducatio fidei non potest esse propria Cœnæ.

Hæc sunt rationes quæ firmissimè demonstrant, spirituales manducationem non esse propriam Cœnæ. Existimo autem plures alias rationes posse adduci in hanc sententiam, Ego has tantum in medium proposui, non ea mente ut spirituales manducationem à Cœna Dominica excluderem, uel ut phanaticos dicerem & Schwermeros, qui spirituales manducationem docent & urgent, ex qua sola omnis nostra salus penderet, sed ut ostenderem, de qua manducatione cum istis sit dicendum, qui ex manducatione sacramentali & essentiali unam eandemq; faciunt, & docent idem esse, corpus Christi in Essentia & in Sacramento comedere, quasi essentia alicuius rei & sacramentum eiusdem rei, sit simpliciter unum & idem. Video enim nisi manifestè ex ipsis uerbis, & ex tota causa Cœnæ huius demonstretur, manducationem corporis Christi sacramentalem & essentialem non esse unam eandemq;, conuentio-

nem nullã inter partes fieri posse donec hic mundus durabit. Et hucusq; de spiritali carnis & sanguinis Christi cibo & potu.

DE SACRAMENTALI MANDUCA-
TIONE ET POTV, CORPORIS
& sanguinis Christi.

I. Primo. Tota actio Cœnæ à Christo instituta est in commemorationem mortis suæ, sicut uerba institutionis testantur. Et meo quidem iudicio non inepte asseritur, Cœnam hanc successisse in locum esus agni paschalis, qui à Deo per Moysen institutus fuit, ut quotannis statuto tempore & ritu à Iudæis manducaretur, in commemorationem transitus Domini, qui transcendit domos filiorum Israel in Egypto aspersas circum fores sanguine agni mactati, cum percuteret primogenita Aegyptiorum tam inter homines quã inter iumenta. Nam Agnus ille Figura erat Iesu Christi, ueri agni Dei, tollentis suo sanguine in mactatione sui effuso, peccata mundi. Ergo, uero agno presente & figura impleta, figura ueritati cessit, id est, ceremonia hæc Mosaica unã cum lege tota abrogata est, Porro, agnus immaculatus, uidelicet, Dominus noster Iesus Christus, nõ tantum figurã hanc impleuit morte & passione sua, sed insuper cõuellet mactari, mori & resurgere ceremoniã aliam & quidem publicã Ecclesiæ suæ in finẽ usq; seruandã instituit, nempe Cœnam illã à se dominicam uocatã, in hunc finẽ & usum, ut etiam populus Noui Testamẽti haberet memoriale redemptionis suæ, quam uerus ille agnus ei acquisiuit sanguinis sui effusione, quo fideles per fidem aspersi, à peccato, morte & eterna damnatione liberati & seruati sunt. Vnde Dominus ipse dixit: Hoc facite in mei commemorationem. Et Apostolus similiter inquit,

quit, quotiescunq; manducabitis panem hunc & calicem bibe-
tis, mortem domini annunciabitis, donec ueniet. Et tantum de
præcipuo sine huius sacro sanctæ Cœnæ, pauca adijciam de
abusu præcipuo.

Multis etiam ijs qui sibi in Christiana religione opti-
mè uidentur esse instituti, etiamnum adheret Papistica & Idō-
lolatrica opinio operis operati, quod cum uerbis, tum ui-
ta testantur. Verbis: quia aperte dicunt, nisi scirent se inde as-
sequi & reportare remissionem peccatorum, quod nequaquam
ad hanc mensam accedere uellent. Vita: quia nunquam ue-
ram poenitentiam agunt, sed impoenitentes in peccatis per-
seuerant: interim ad minus quater in anno communicantes
hac spe & fiducia, ut quod in præterito anni quadrante pec-
catum est, id per acceptionem oralem substantiæ corporis &
sanguinis Christi aboleatur & remittatur. Postea de nouo
peccare incipiunt, & rursus morè suum communicandi re-
petunt. Tales fructus fert opinio operis operati, sic ex cere-
monia & opere externo (alioquin in bonum & utilem finem
instituto) Idolum facit, à quo remissionem peccatorum homi-
nes sperare & credere perditè audent. Hic abusus acriter
& sæpè taxandus est. Facit etiam hæc operis operati opi-
nio, quod nemo ferè ad Domini Cœnam accedat, in hunc fi-
nem, ut cum Ecclesia memoriam mortis CHRISTI cele-
bret, hoc enim fieri posse arbitrantur etiam in omnibus com-
munibus conuiujs, sed potius accedunt, ut fiant participes es-
sentialis corporis & sanguinis Domini nostri Iesu Christi. Cre-
ditur enim tunc bene nobiscum actum, si corpus Christi in es-
sentia sua per sese considerata ore intra nos corporeo sumptum
sit,

fit. Itaq; cōmunicantes omnes & corde & ore ad hoc inhiant, ut quilibet in sua particula panis totum Christum ore intra se recipiat, parum interim de memoria mortis domini & gratiarum actione solliciti. Non enim gratiæ Christo aguntur peracta Cœna pro morte & passiōe sua: sed tantummodo pro eo, quod ipsos essentiali suo corpore & sanguine cibauerit, potauerit, atq; refecerit. Sic opus operatum ubiq; proprium commodum quærit. Sed uide mihi peruersissimum morem, pro fine accipitur id, quod est res ipsa. Nam participatio corpori & sanguinis Christi sacramentalis, est ipsissima Cœna siue ceremonia & non finis. Finis autem ipsius est, memoria passiōis & mortis, hoc est, sacrificij Christi. Adhæc ex publica Ecclesiæ Christi ceremonia, facta est priuata Cœna, quæ instruitur uni tantū, sed unde istud, nisi ex impijssima operis operati opinione? Quæ dixi manifesta sunt adeo ut nō possint negari, & tamen pauci sunt, qui liberè ista reprehendūt. Sufficiant ista de usu & abusu Cœnæ dominicæ dixisse, pergamus ad reliqua.

2. SECVNDO, Cum manducatio corporis Christi, quæ fit in Cœna, uaria sortita sit nomina, et apud Theologos negotium hoc de Cœna, peculiare quædam particulas & loquendi phrasas habeat, operæ præteritum erit, primo omnium illas exponere: & significationes certas constituere, ut uidentur æquiuocationes ex quibus logomachia solent oriri.

1. Manducatio corporis Christi in Cœna uocatur primo oralis, nempe propter instrumentum manducans, quia non fides sed os manducat & bibit externè corpus & sanguinè Christi in Cœna, hoc est, ea obiecta quæ in Cœna Domini corpus & sanguis Christi sunt, iuxta institutionem.

2. Deinde

2. Deinde uocatur à quibusdam supernaturalis insensibilis & spiritualissima, & hoc propter modum manducationis, quem uolunt esse supernaturalem insensibilem & spiritualissimum. In quo tamen maximè falluntur. Nam modus manducandi corpus Christi in Coena est naturalis, sensibilis & externus, quia simplex uerborum Coenæ sensus & definitio Sacramenti maximè hoc requirunt, quemadmodum postea latius dicitur.

3. Porro restant quædam uocabula, quæ ipsum obiectum manducationis, id est, cibum determinant & definiunt, ut cum manducatio hæc uocatur Sacramentalis & Symbolica. Item, Substantialis, Essentialis, Realis & Corporalis. Qui enim docent, corpus CHRISTI in Coena, substantialiter, essentialiter, realiter & corporaliter manducari hoc sentiunt, Corpus Christi per sese in sua persona absolute consideratum in propria sua substantia, essentia, materia, subiecto, realiter (ut ita dicam) & corporaliter oralis manducationis obiectum siue cibum esse. E contra uerò, qui doceant corpus CHRISTI in Coena sacramentaliter & symbolice manducari, hoc uolunt, corpus Christi in Sacramento, simbolo & signo oralis manducationis obiectum siue cibum esse, & non in propria sua materia per sese & absolute considerata. Et hic meo quidem iudicio cardo totius disputationis Sacramentariæ uersatur.

4. Ad hæc diligenter obseruentur rationes ob quas panis Coenæ Dominicæ à Patribus signum, sacramentum, symbolum, species & figura sit appellatus. Prima est, ut ostenderent

derent corpus Christi de pane prædicari sacramentaliter si-
gnotenus & symbolicè. Cum enim res & ueritas siue signa-
tum de suo signo, sacramento & symbolo prædicatur, prædi-
catio talis dicitur sacramentalis. Altera est, ut erroribus
obuiarent, ne scilicet aliquis opinetur, uel ipsum panem per
se & simpliciter corpus CHRISTI esse, uel in corpus
Christi conuerti. Nam ipsa subiecta siue materiam panis &
uini, signa, symbola, Sacramenta, species & figuras uocant,
& non accidentia externa, sicut Papatatus somniauit, &
transsubstantiationem mentitus est. Tertia ratio est, ut do-
cerent & testificarentur corpus Christi non in proprio suo
subiecto, materia & essentia per sese & absolute considerata,
externis actionibus Cœnæ obijci, sed potius in Sacramento
signo uel symbolo.

Hæc ita esse, Paschasius, Theophylactus & alij sunt
mihi testes, qui omnino repudiant hæc uocabula, quibus prio-
res patres in expositione Cœnæ Dominicæ sunt usi, & loco
signi & Figure posuerunt & intellexerunt ipsam essentiam
corporis CHRISTI per sese consideratam, & induxe-
runt in Ecclesiam Christi sententiam de Cœna talem quæ
fuit antiquioribus incognita, & patefecerunt fenestram ad
trassubstantiationis errorem. Sed ego malo uti expositione
antiquorum & saniorum patrum, quam cum Theophila-
cto, Papatu & alijs, corpus CHRISTI in propria sua
materia per sese considerata externis actionibus Cœnæ sub-
ijceret contra uerba & mentem institutoris Christi, & con-
tra sententiam antiquissimorum Patrum.

5. Postremo, antiquitas usa est præpositionibus *in*, & *sub*, non ut duo subiecta, aut duas essentias per sese consideratas, corpus scilicet Christi & panem realiter conglutinaret, & ex duobus unum quiddam faceret synecdochicè, sed ut significaret, corpus Christi in Cœna manducari non in proprio subiecto & materia, sed in alio aliunde accersito. Quare *in*, & *sub*, non significant in hac caussa locum aut continens, aut tale quippiã, cui aliquid aliud quaecumq; modo siue miraculoso, siue non miraculoso adheret, uel inest: sed subiectum siue obiectum siue materiã ipsam denotant, in qua actiones Cœnæ p̄ficiuntur. Huc pertinet illud Augustini, ubi inquit. Tum autẽ corpus Christi, unicuiq; erit uita, si quod in sacramento uisibiliter sumitur, in ipsa ueritate spiritualiter manducetur, spiritualiter bibatur. In hoc dicto August. in ueritate, significat materiã & subiectũ, non locum aut continens alterius rei ueritati coniunctæ. Sic, in sacramento, etiam materiã uel obiectum significat, & non continens alterius rei sacramento unitæ. Videamus etiam reuocationem Berengarij, in qua euidentissimè cernere licet, quis sit uerus usus horũ uocabulorum. Reuocatio habet, Berengarium asseruisse, corpus Christi in solo Sacramento sensualiter à Sacerdote frangi, & dentibus à sumentibus atteri. At Papistæ, transsubstantiatores, huic quod Berengarius dixit, in solo sacramento, opponunt, in ueritate, & non solum in sacramento corpus Christi sensualiter frangi à sacerdote, & fidelium dentibus atteri. Hic perspicue uidere licet usum uocis, *in*, nempe uocem hanc nequaquam synecdochicè accipi, sed materiã siue subiectum per illam significari, in quo actiones Cœnæ p̄ficiuntur: opponuntur enim inter se Sacramentum & ueritas, corpus

corpus Christi in Sacramento, & idē corpus in ueritate. Corpus Christi in ueritate est ipsa essentia & subsistens materia corporis Christi. Corpus uero Christi in Sacramento, est panis ille Coenae Dominicae. Haec omnia quae adduxi, tā clara sunt & extricata, ut nemini non, nisi praefracto & ueritati temerarie contradicenti, satisfacere possint.

3. TERTIO, Nunc uiam ad quæstionem formandam sternere incipiam, qua strata ipsam quæstionem tractandam aggrediar. Coena Domini Christi est tanquam hospitium, à quo etiam Dominica uocatur. Ministri uero Ecclesiarū, huius Coenae structores sunt, qui cibum frangunt & distribuunt per partes: simili ratione & potum inter conuiuas diuidunt. Conuiuae sunt totus cœtus uisibilis Ecclesiae Christi, hi cibum ac potum manibus accipiunt, ore comedunt & bibunt, Cibus autem huius Coenae est corpus Christi pro nobis traditum, potus est sanguis Christi in remissionem peccatorum nostrorum effusus.

QVÆSTIO.

De cibo ergo & potu quaeritur. Vtrū corpus Iesu Christi obijciatur actionibus illis externis Coenae Dominicae, in proprio suo subiecto, materia siue substantia, absolute & per sese in ipsa Christi persona consideratum: An uerò in Sacramento, signo & symbolo.

RESPONSIO.

Respondet diuus Augustinus de uerbis Apostoli, serm. 2. ubi sic inquit. Tunc autem corpus Christi unicuique erit uita, si quod in Sacramento uisibiliter sumitur, in ipsa ueritate spiritualiter manducetur, spiritualiter bibatur. Affirmat Augusti-

nus perspicue, corpus Christi manducari, & in sacramento
 hoc est signo, & in ueritate, id est, per sese & absolute. Corpus
 itaq; Christi in ueritate spiritualiter manducatur, id est, fide,
 & sic dat uitam: In sacramento autem siue signo manducatur
 uisibiliter, Hoc est, uisibilis & oralis manducationis obiectum
 quidem est corpus Christi, sed in signo, non in proprio subiecto
 siue materia, siue substantia per sese considerata. Et hanc sen-
 tentiam esse immotam ueritatem confirmabo solidis argumen-
 tis, quæ omnia sumam, aut ex ipsa institutione, aut ex defini-
 tione Sacramenti, aut ex simplici intellectu uerborum cœnæ
 Dominicæ. Errorem uero istorum, qui absolutam corporis &
 sanguinis Christi essentiam externis cœnæ Dominicæ actio-
 nibus obijciunt, Dei gratia in lucem traham, & denudatum, fir-
 missimiq; demonstrationibus refutatum, ex Ecclesia Christi
 ad Papatum mittam omnium errorum sentinam.

Te igitur Iesu Christe, pro nobis crucifixè & resuscita-
 te, summo pectore præcor, siquidem uides Ecclesiam tuam, quæ
 unam fidem confitetur, te habet unum Dominum, & unum tuum
 Baptisma, miseris modis de uere uerborum tuorum sententia,
 quibus sacro sancta tua cœna est instituta, inter sese pugnare,
 & inuicem sese conuictijs se minimè dignis proscindere, unde
 Papistæ hostes Ecclesiæ tuæ tuiq; Antichristi ansam capiunt
 calumniandi uerbum Euangeliumq; tuum, & interficiendi in-
 nocentes, & infirmis in fide, multiplex & atrox datur scan-
 dalum. Hæc omnia cum coram uideas, Iesu Christe, Miserere
 quæso, miserrimæ, afflictæ & perturbatæ tuæ Ecclesiæ, &
 ueritati succurre, reduc errantes in uiam, spiritu lenitatis &
 mansuetudinis rege pectora dissidentium. Hoc ut facias, pro-
 pter

pter nominis tui honorem & gloriam propter ueritatem & Ecclesiæ tuæ tranquillitatem & pacem, ardentissimis uotis & toto pectore à te præcor, omnium mitissimè & clementissimè Iesu Christe, Amen.

CONFIRMATIO PARTIS AFFIRMATAE CVM CONFUTATIONE
obiecutorum.

Tantum duæ sunt sententiæ de orali corporis & sanguinis Christi manducatione & bibitione in cœna, quam Christus in sui memoriam instituit. Vna sententia est illorum, qui corpus Christi, inò qui totum Christum per sese in proprio suo esse consideratum actionibus cœnæ obijciunt, idq; contra definitionem Sacramentorum, contra uerba institutionis & eorum simplicem intellectum, & contra expositionem antiquissimorum Patrum, dissentiant tamen paululum inter se, cum quidam eorum fingant transsubstantiationem, quidam uero consubstantiationem, quò in cœna hac habeant ipsum Christi corpus in propria sua essentia per sese considerata, conueniunt autem in eo, quod unanimiter corpus Christi per sese consideratũ actionibus externis in cœna Domini obijciunt. Et hæc est una sententia. Altera sententia est illorum, qui corpus & sanguinem Domini, externis quidè cœnæ Dominicæ actionibus obijciunt, sed in signo, sacramento uel symbolo, hoc est, in pane & uino, idq; iuxta definitionem Sacramentalis ceremoniæ, iuxta uerba institutionis & eorum simplicem intellectum, & iuxta expositionem antiquissimorum Patrum. Hanc posteriorem sententiam defendendam sumpsi.

1. Primo igitur loco sumam argumenta ex definitione generali sacramentorum in Nouo testamento: & demonstrabo, corpus Christi per sese consideratum in proprio subiecto, materia & substantia, non posse obiectum esse externarum actionum in Coena Domini. Definitio hæc approbata est ab omnibus Euangelicis. Sacramentum in Nouo testamento (quando uox Sacramenti significat actum sacramentalem) est ceremonia habens actiones externas & incurrentes in oculos, instituta à Christo, ut esset aut sigillum remissionis peccatorum, aut commonefactio nostræ redemptionis per mortem Christi. Et rectè quidem dicitur, sacramenta habere actiones externas & uisibiles. Nam res uel actio inuisibilis non potest aliud quod etiam inuisibile est, aut quod præterijt obsignare. Per uisibilia enim ea quæ sunt inuisibilia obsignantur, & in memoriam reuocantur. Quare proprium sacramentorum est, ut sint actiones externæ & incurrentes in oculos. Nunc speciem accommodabo ad genus. Cum Coena Domini sit sacramentum, in Nouo Testamento à Christo institutum, ut corpus & sanguinè ipsius distribuentes, manducantes & bibentes, mortem eius annunciarem donec uenerit, sequitur, omnes actiones Cœnæ debere externas esse & uisibiles, & corpus Christi in Coena externè & uisibiliter debere frangi diuidi & manducari, Item, sanguinem Christi uisibiliter & externè debere distribui & bibi, in rei nobis inuisibilis, quondam tamen actæ, memoriam, corporis, uidelicet, Christi. Nunc huc accedite qui corpus Christi per sese consideratum in propria materia uel substantia obiectis externis Cœnæ actionibus: Respondete, Num conueniat, corpus Christus per sese consideratum externum & uisibilem cibum

cibum esse, & in proprio suo subiecto frangi, per partes distribu-
 tui & dentibus manducari. Sed dicitis, hæc sententia non est no-
 stra. Imò sic docemus: Essentiam corporis Christi inuisibiliter
 & supernaturaliter manducari. Audio, sed dicite mihi, Estne
 talis manducatio sacramentalis, quæ non uidetur, & quæ non
 est naturalis, sed supra naturam nostram? Certè eiusmodi man-
 ducatio nequaquam est sacramentalis, nam quæ sint propria
 sacramentalis manducationis iam dictum est, uidelicet, quod
 celebratio sacramentorum debet habere actiones externas &
 incurrentes in oculos, & debet nobis facilis & possibilis esse:
 & non supra uires nostras. Iterum obijcitis: uerum est, quod
 manducatio essentialis corporis Christi non uidetur, sed tamen
 fit simul cum pane, qui uisibiliter frangitur & manducatur.
 Respondeo. In hac uestra obiectione multi sunt & non exigui
 errores, Christus non instituit panis manducationem in com-
 memoracionem mortis suæ, sed manducationem corporis sui,
 & bibitionem sanguinis sui, Ergo corporis Christi fractio, di-
 stributio & manducatio debet esse externa & uisibilis. Neq;
 panis in Coena est res absoluta, sed est corpus Christi, neq; hoc
 absolute sed sacramentaliter. Præterea, qui dicit corpus Chri-
 sti cum pane simul manducari, is manifeste negat, panem esse
 corpus Christi, duo enim subiecta absolute considerata coniun-
 git, panem uidelicet, & corpus Christi. Nam si manducatio pa-
 nis est uisibilis & manducatio corporis Christi est inuisibilis,
 certe panis & corpus Christi sunt diuersa subiecta, & res ab-
 solute, & manducatio panis nõ est manducatio corporis Chri-
 sti: sed sunt diuersæ manducationes sicut diuersa obiecta, una
 naturalis altera supernaturalis. Videtis nunc, quàm multi sint

errores in uestra obiectione, sed in hanc sententiam postea plura erunt dicenda. Demonstratum igitur est euidentissimè, ex ipsa definitione Sacramenti, Cum non conueniat corpori Christi per sese & absolute considerato, externe & uisibiliter frangi, distribui & manducari, quod ipsum etiam in propria sua materia & essentia per sese considerata, non sit obiectum externarum actionum in cœna Domini.

2. Secundo loco demonstrabo ex ipsa institutione & uerbis cœnæ, corpus uidelicet Christi crucifixi in accersito subiecto, hoc est, in signo, sacramento & simbolo suo obiectum esse externarum in cœna Domini actionum. Christus de pane dixit, hoc est corpus meum, & de uino in calice, hoc est sanguis meus. In istis prædicationibus tria sunt diligenter perpendenda. Vnum est subiectum, alterum prædicatum, tertium est copula subiecti ac prædicati, siue modus & ratio harum prædicationum.

A SUBIECTO sic argumentor. Tantummodo panis & uinum quoad externam ceremoniam in cœna corpus & sanguis Christi sunt, & actionibus cœnæ obijciuntur. Panis autem & uinum in cœna Domini non sunt ipsæ essentia, uel ipsa materia corporis & sanguinis Christi, per sese considerati, neque in ipsas essentias corporis & sanguinis Christi transsubstantiantur, sed sunt & manent Sacramenta, signa & symbola corporis & sanguinis Christi. Ergo, ipsæ essentia uel materia corporis & sanguinis Christi per sese considerati absolute actionibus externis cœnæ Dominicæ non obijciuntur, sed panis et uinum, quæ in hac actione corporis et sanguinis Christi sunt sacramenta, signa et symbola. Maiorem probo, et in primis quod dixi. Tantummodo panis, etc. Nam demonstratiuum, Hoc, in uerbis Christi nihil

nihil aliud demonstrat nisi panem illum coenae, et est subiectum in ipsa propositione, Hoc est corpus meum. Quare reiicio sententiam illorum, qui in uoce (Hoc) synecdochen fungunt, et uerba Christi aliter exponunt, et dicunt, hoc quod in pane exhibetur est corpus Christi. Nam iuxta hanc sententiam, non panis ille, sed id quod in pane est et exhibetur est corpus Christi. Ita talis synecdoche, primò negat panem esse corpus Christi, quia demonstratiuum (Hoc) non refert ad panem, sed ad ipsum corpus CHRISTI in pane contentum. Deinde soluit prædicationis nexum, quia ex prædicato ad huc unum subiectum facit, quod priori scilicet pani agglutinatur, contranaturam illarum propositionum, in quibus prædicatum docet quid subiectum sit, non quid subiecto insit. Igitur tantummodo panis est corpus Christi, & non aliud quoddam subiectum, & notanter adijcio clausulum hanc, scilicet quoad externam & sacramentalem actionem.

Quidnam questionem hanc assidue inculcant. Num corpus Christi corporaliter præsens sit in coena: Qui ita quaerunt, errorem suum produunt, suo ipsorum iudicio, tanquam forex. Nam cum de corpore Christi absolutè considerato quaerunt, totam personam intelligunt, sed quid disputatio de præsentia personæ, ad sacramentalem corporis Christi manducationem pertinet? Nam neq; à præsentia corporis Christi absolutè considerati ad manducationem oralem consequentia uallet, neq; tota persona, quantum ad hanc externam & oralem manducationem, cibus est: sed tantum pars personæ, uidelicet corpus, neq; corpus CHRISTI in proprio suo esse subijcitur, sed in aliunde accersito, nempe in pane. Ergo panis est corpus

Christi, siue Christus personaliter adsit uel absit. Ad subiectū igitur respice, nempe, ad panem, & uide corpus Christi, & desine interrogare, An corpus Christi sit in cœna, tolle panem in cœna, & sustulisti corpus Christi in cœna. Vide mihi primam institutionem & celebrationem cœnæ. Nonne corporaliter adeoq; uisibiliter aderat Christus? Et tamen panis erat corpus Christi, & actionibus cœnæ externis obijciebatur, ipsum corpus Christi per sese & absolutè consideratum, neq; uisibiliter frangebatur, neq; distribuebatur, neq; comedebatur. Venio nunc ad minorem, Panem scilicet non esse ipsam essentiam uel materiã corporis Christi per sese considerati, sed potius Sacramentum, signum & symbolū corporis Christi, neq; fieri transsubstantiationem. Primum enim certo scio, quod nemo fidelium fatebitur unquam, corporis Christi propriam materiam siue proprium subiectum panaceum esse, Deinde & hoc certū est, panem illum cœna uocatum à patribus nomine sacramenti, figuræ representationis & symboli, certè non alia de causa quã ut obuiarent errori de manducatione essentiali corporis Christi, ut supra quoq; dixi. Neq; sacramentalis & essentialis manducatio corporis Christi, una est eademq;. Sicut enim differunt Sacramentum & res sacramenti, signum & res signata, sic etiam manducatio Sacramenti siue signi differt à manducatione rei sacramentalis uel rei signatæ. Cū igitur corpus Christi manducatur in signo siue sacramento, manducatio dicitur sacramentalis, cum uero in ueritate & re ipsa, essentialis dicitur manducatio. Atq; illud Sacramentalis & Essentialis manducationis discrimen, non est factū propter instrumenta manducantia, sed propter obiecta, id est, propter cibum & potum,

qui

qui aut Sacramentotenus aut re uera siue in proprijs essentijs, instrumentis manducantibus obijcitur. Postremo quod nulla fiat transsubstantiatio panis & uini sic probatur: Quia si sit, institutio Christi peruertitur, abolet enim & in nihilum redigit substantiam panis, nempe hoc ipsum, quod in hac caeremonia corpus Christi est. Nam cum panis sit corpus Christi certè pane non extante, corpus Christi in Coena non extat, & ita Christi uerba amplius non sunt uera, ubi dixit, panem illum esse suum corpus, & uinum illud esse suum sanguinem. Transsubstantiatores interrogo, quæ res sit ipsis corpus Christi in coena, certè non respondebunt panem esse (nullum enim panem in coena habent, quia transsubstantiatus est) sed mittent me ad ipsam substantiam corporis Christi absolute consideratam, tectam in altari panis accidentibus. Errant igitur omnes qui corpus Christi per sese consideratum, in propria sua materia & subiecto externis actionibus coenæ obijciunt.

A P R A E D I C A T O duo argumenta duco, unum à propria prædicatorum significatione, Alterum à natura termini qui prædicatū dicitur. Primum: Cibus coenæ qui debet externus esse & uisibilis, non est Christi anima, neq; est diuinitas, neq; tota Christi persona, sed tantum corpus, pars scilicet personæ Christi: Et cū corpore Christi non simul sanguis ipsius sed postea & seorsim ad bibendum distribuitur. Cum autè impossibile sit, corpus Christi per sese consideratum externum & uisibilem cibum esse, & separatim ab anima sua & diuinitate posse frangi, distribui & manducari. Item, cum impossibile sit, sanguinem Christi per sese & absolutè consideratum à corpore seorsim distribui posse, nam unio personalis obstat: Conuenit,

ut Christi corpus non in proprio suo esse per sese considerato, cibus sit, sed in signo & sacramento, & ut sanguis Christi non in proprio suo esse absolute considerato potus sit cœnæ Dominicæ, sed in signo, symbolo & sacramento. Maiorem probo: Et primo quidē id quod de cibo dixi, hunc scilicet oportere esse externum & uisibile. Nam externis & uisibilibus actionibus conuenire necesse est debitū & conueniens obiectum. Quia uero cum cibo inuisibili, inuisibiliter & supernaturaliter manducato non potest celebrari ceremonia, & actio incurrens in oculos, necessario sequitur, cibum & potum cœnæ Dominicæ debere esse externū & uisibilem. Deinde, quod dixi cibum cœnæ non Christi animam, non diuinitatem esse, probatur ex simplici significatione uocabuli corporis. Nam si corpus pro tota persona acciperetur, synecdoche esset in ipso uocabulo, & pars nominaretur pro toto. Adde, quod neq; Christi anima, neq; diuinitas externis Cœnæ actionibus possunt obijci, cū sint spiritualia obiecta. Item, quod tota persona, quæ est Christus non oris sed fidei sit obiectum. Dicere enim personam Christi ore applicari est absurdissimum absurdum in Theologia. Christū enim nobis tantum fide applicamus. Quod autē quidam somniant, unū eundemq; Christum Deum uerū & uerum hominē, & fidei & ori exhiberi, fide & ore simul applicari, uerbo Dei & Christianæ fidei manifestē & ex diametro repugnat & contrariatur. Fides enim sola Christū sibi applicat & appropriat, & prorsus nullū hominis opus siue morale siue ceremoniale. Postremo, q; dixi, Christi sanguinem seorsim à corpore distribui, demonstratur ex ipsis uerbis Domini, non enim de pane dixit, hoc est sanguis meus, neq; de uino hoc est corpus meum, sed prædicauit corpus suum

suum de pane, & sanguinem suum de uino. Ergo panis ille tantum est corpus Christi, & uinum illud tantum est sanguis Christi, quare sanguis Christi cum corpore simul non exhibetur, nisi quis panem & uinum cœnæ Dominicæ simul accipiat, quod tamē esset cōtra institutionem. Nam Euangelistæ tradunt, paululum temporis intercessisse, inter distributionem corporis & sanguinis Christi. Postquam enim cœnauit, inquit, accepit calicem. Firmissimè igitur ex prædictis concludo, corpus & sanguinem Christi cibum esse & potum, & actionibus istis externis cœnæ Dominicæ obijci, non in proprijs suis materijs siue subiectis per sese consideratis, sed in sacramentis symbolis siue signis. Secundum argumentum est. Nullum prædicatum factum ad quæstionem, quid est hoc? per se quoq; in proprio suo subiecto subijcitur, præter subiectū illud de quo est dictum. Corpus Christi est prædicatum factum de pane, ad quæstionē quid est hoc? Ergo, corpus Christi per se quoq; in proprio suo subiecto non subijcitur, præter subiectum illud, nempe panem, de quo est dictum. Maior est manifesta. Quia si prædicatum subiectū suum de quo dicitur, quid sit definiens, per sese constitueret aliud, & quidem peculiare subiectum, extra siue præter id quod iam constitutum est, prædicationis nexus omnino dissolueretur, & prædicatum amitteret suam naturam, & ita fieret subiectum, cum tamen omne prædicatum quærendum & considerandum sit in eo subiecto de quo est dictum. Cum igitur quæro, Quod sit corpus Christi in cœna, cum Christo respondendum est de pane, hunc uidelicet corpus Christi esse. Sicut enim, cum à me quæsitum est de pane in cœna, quid sit, respondeo, esse corpus Christi: Ita cū interrogor de corpore Christi in cœna, respondeo

respondeo, esse panem illum cœnæ. Nequaquam igitur rectè de corpore Christi per sese considerato, in hunc modum respondetur, hoc quod cum pane exhibetur est corpus Christi, sicuti quidam respondent & docent. Nam hoc pacto corpus Christi, nullam habet rationē prædicati, sed subiicitur, idq; in proprio suo esse, & sic habentur in cœna duo subiecta, uel duplex cibus & potus externus & corporalis, unus panis & alter corporis Christi, & hoc modo panis non est corpus Christi, sed panis est panis, & corpus Christi est corpus Christi: Nunc itaq; sic colligo, cum corpus Christi subiectum non sit, sed prædicatum, quod neq; in propria sua materia, actionibus illis externis cœnæ Dominicæ subiiciatur, sed in aliunde accersito subiecto, nempe in pane, similiter & de sanguine Christi colligo.

A COPULA subiecti & prædicati, siue à forma prædicandi, quæ est in uerbis Christi, sic argumentor. Modo, quo Christi corpus de pane prædicatur, eodem etiam in cœna frangitur, distribuitur, accipitur & manducatur. Sed corpus Christi sacramentali modo de pane prædicatur, Ergo, corpus Christi, quoad sacramentum siue signum, externis actionibus cœnæ obijcitur, & non quoad propriam substantiam uel materiam. Maiorem probo, Quia secundum ueritatem propositionum, de certitudine & ueritate omnium rerum est sentiendum, neq; ueritas propositionum tenetur, si modus, forma & ratio prædicandi adhuc ignoratur. Et copula (est) in omnibus prædicationibus non aliter potest exponi, quam iuxta modum prædicandi. Si modus est essentialis, copula etiam essentialiter exponitur: si figuralis, figuraliè, si sacramentalis sacramentaliter. Demonstremus igitur corpus Christi de pane,

Et sanguinem eius de uino sacramentaliter prædicari, quod si demonstratum est, euicimus quod uoluimus.

Verissima est hæc Regula : Oportere ut subiectum sit idipsum, quod ad quæstionem factam, per quid sit, de ipso prædicatur, & hoc, aut per se & simpliciter, aut aliqua ratione & secundum quid. Itaq; in his propositionibus, Panis est corpus Christi, uinum est sanguis Christi, prædicata docent, quid subiecta sint, necesse igitur erit, ut panis hic sit idipsum, quod de se prædicatur, & uinum similiter sit idipsum quod de se prædicatur. Videamus nunc an substantia & simpliciter ea sint, quæ de ipsis prædicantur : An uero secundum quod & ratione quadam. Principio, neminem unquam extitisse arbitror, uel in posterum quendam futurum, qui audeat docere, corpus & sanguinem Christi, simpliciter, absolutè & naturaliter, hoc est, simplici, absoluta & naturali prædicationis forma de pane & uino cœnæ Dominicæ prædicari, simpliciter igitur, absolutè & naturaliter harum propositionū nulla est uera, imò quanquam uocabula simpliciter intelliguntur, sicuti sonant : cohærentia tamen subiecti & prædicati siue prædicationis forma, non est simplex, absoluta, naturalis siue regularis. Vt autem cognoscatur modus prædicandi in uerbis Christi, & ex modo ueritas propositionum, inspiciantur termini. Ideo uideamus quomodo inuicem sese habeant, subiecta & prædicata. Non recens doctrina est, & nuper excogitata, sed ex Patrum antiquissimorum scriptis desumpta, panem uidelicet & uinum Dominicæ cœnæ Symbola, signa & Sacramenta esse, corpus uero & sanguinem Christi, res ipsas & ueritates. Habent igitur sese prædicata hæc, ad sua subiecta, tanquam signata ad sua signa. Res

&

& ueritates ad sacramenta sua & symbola. Quare cū res ipsæ,
 hoc est, corpus & sanguis Christi, de pane & uino tanquā de
 suis symbolis uel sacramentis prædicentur, uero uocatur præ-
 dicatio hæc sacramentalis. Sic & Augustinus prædicationem
 hanc intellexit, qui scripsit ad Bonifacium: Sacramenta habere
 nomina earū rerum quas significant, & probat exemplis, inter
 quæ Eucharistiam quoq; commemorat, quod eam appellemus
 corpus Christi, cum sit illius sacramentum. Et Cyprianus ait,
 significantia & significata iisdem nominibus censerī. Prædica-
 tio hæc dicitur etiam à quibusdā figurata, non ideo, quod in uo-
 cabulis figura lateat, nam uocabula hęc propriè significant: aut
 quod hæc cœna figura sit futuri alicuius euentus, sed quod figu-
 ra idē est in hoc negotio, quod symbolum, signū, siue sacramen-
 tum, & quicquid his similem significationem habet. Ex prædi-
 ctis concludo, cum corpus & sanguis Christi de pane & uino
 sacramentaliter prædicentur, sacramentaliter quoq; ueras esse
 propositiones istas. Panem esse corpus Christi, & uinū esse san-
 guinē Christi. Si sacramentaliter ueræ sunt, sequitur, q; corpus
 & sanguis Christi sacramentotenus, hoc est, sub signis uel sa-
 cramentis, non in proprijs suis essentijs per sese & absolute con-
 sideratis, externis istis actionibus cœnæ Dominicæ obijciantur.
 Sed hoc loco obijciunt: Christus non dixit, hoc est figura, sym-
 bolū, signum uel sacramentum corporis mei: sed dixit hoc est
 corpus meum. Respondeo, A non sic dictum esse, ad non sic in-
 telligi, non ualet consequentia. Multa enim a Christo sunt sic
 dicta, sed non sic intelliguntur, Christus iubet uendita tunica
 emere gladium, intelligimus autē spiritualem gladium, quam-
 uis non sic dixerit Dominus. Imò nos intelligitis, panem corpus
 Christi

Christi esse, essentialiter & realiter, cum neq; hoc Dominus dixerit. Cum Christus diceret, hoc est corpus meum, corpus suum non prædicauit de substantia & subiecto sui ipsius corporis absolute considerati, sed de pane, ueri sui corporis sacramento, prædicatio igitur hæc non est essentialis sed sacramentalis.

3. Nunc tertio quoq; loco eandem sententiã ex simplici intellectu uerborũ coenæ Dominicæ demonstrabo. Ad manus igitur sumamus uerba institutionis Coenæ huius ex Apost. Paulo 1. Cor. 11. & explicemus singula uerba iuxta simplicẽ illorum acceptionẽ, & hoc modo uidebimus, opinionẽ eorum qui essentialitiam corporis Christi absolute et per sese consideratã, externis actionibus coenæ obijciunt, nequaquam conuenire cum uerbis Christi siue cum institutione, sed potius totum negotiũ hoc inuertere, & ubiq; cum simplici uerborum intellectu dissentire. Sic scribit Apostolus citato loco. Conuenientibus ergo uobis, iã non est Dominicam coenã manducare, hoc est, Vos Corinthij, quando conuenitis, manducatis quidem coenam, sed illa coena non est Dominica, Ratio est, Quia unusquisq; propriam coenam præoccupat in uescendo, & hic qdẽ esurit, ille uero ebrius est, quasi dicat Apostolus, Dominica coena est communis, quæ simul ab omnibus debet fieri de eodem pane, & ex eodẽ calice, & in cõmemorationẽ mortis Christi, uos uero ex cõmuni coena dominica, priuatam coenã facitis, quia unusquisq; suum proprium cibum & potũ habet, & manducatis ad facietatẽ, & non in cõmemorationẽ mortis Christi, q̃a qui inter uos habet, ebrius est, qui non habet, esurit. Hic habes simplicẽ horum uerborũ intellectum, qui ita me erudit, ut credam, Corinthios conuenisse in unum, alterũ altero citius aut serius, & aliũ aliũ nõ expectasse, neq;

neq; de uno pane comedisſe, ſed quemlibet attuliſſe ſuum proprium cibum, & manducaſſe ad ſatietatem uſq; interim multos alios adfuſſe, qui nihil haberent ad manducandum, & putaſſe talem cœnam eſſe Dominicam, cum tamen talis actio & celebratio cū inſtitutione cœnæ nullo modo conueniat. Hanc actionem reprehendit Apoſtolus, & indignam uocat manducationem. Imò dicit, talem actionem non eſſe cœnam Dominicam.

Nunc ſic colligo, ſi in cœna Domini tranſſubſtantiatio fieret panis, aut ſi panis & corpus Chriſti ſynecdochicè eſſent conſubſtantiatæ: aut ſi corpus Chriſti per ſeſe & abſolutè in ipſa perſona conſideratum præſens ad eſſet in cœna: quanta grauitate & uehementia Apoſtolus potuiſſet Corinthios obiurgare, & illis incredulitatem & contemptum inſtitutionis Chriſti obijcere. Maniſteſtum eſt autem ex ipſis uerbis Apoſtoli, ipſum non reprehendere Corinthiorum de cœna Domini fidem, ſed indecentem actionem ſiue celebrationem Cœnæ. Ergo, nequaquam Apoſtolica fides eſt, credere aut tranſſubſtantiationem, aut ſynecdochicam unionem panis & corporis Chriſti, aut corporis Chriſti abſolutè & per ſeſe conſiderati præſentiam corporalem in cœna. Multo minus Apoſtolicum eſt, credere quod corpus Chriſti per ſeſe conſideratum, in proprio ſuo ſubiecto externis actionibus cœnæ Dominicæ obijciatur.

Quod autem regerunt, Apoſtolum inſtruxiſſe fidem Corinthiorum ipſa recitatione & commendatione inſtitutionis: Reſpondeo. Quamuis Apoſtolus Corinthios ad primam Chriſti inſtitutionem reuocauerit, tamen nuſquam eos docuit fidem tranſſubſtantiationis panis in corpus Chriſti: aut fidem conſubſtantiationis panis & corporis Chriſti, Nam neq; tranſſubſtantiatio,

tiatio, neq; consubstantiatio ex simplici intellectu uerborum Christi potest demonstrari, (ut infra dicitur) sed tantummodo docetur: Panem illum cœnæ esse corpus Christi, & uinum illud in calice esse sanguinem Christi.

Reicio etiam ex uerbis Apostoli, quod quidam tradiderunt, Corinthios ante cœnam Dominicam agitasse conuiuium, quo peracta cœnam Domini subsequutam esse. Ego simpliciter inherco uerbis Apostoli, qui inquit, Conuenientibus uobis in unum, iam non est Domini Cœnam manducare. Ex his uerbis colligo: Apostolũ nequaquã hic loqui de aliquo præambulari conuiuium, sicut quidam & hoc textu elicere conantur: sed de ipsa cœna Domini, à Corinthijs peruersè celebrata, quam omnino negat Domini cœnam esse. Erat enim actio prorsus diuersa, ab actione cœnæ Dominicæ, unusquisq; habebat suum cibum & potum: non manducabant de uno pane, & non bibebant ex uno poculo, replebant uentriculum ad satietatem usq;, & nulla fiebat commemoratio mortis Christi. Confusione igitur tali compulsus Apostolus, inquit, Nunquid domos habetis ad manducandum & bibendum: aut Ecclesiam Dei contemnitis, & confunditis eos, qui non habent? Quid uobis dicam? laudabo uos in hoc? non laudo, quasi dicat Apostolus. Si uultis uentriculum satiare cur hoc non facitis domi? in Ecclesia hoc non licet: sed est longè alius usus & præstantior cœnæ Dominicæ, sicut institutio Christi habet, ad quam uos reuoco. Ego enim accepi à Domino, quod & tradidi uobis, hoc est, cœna Dominica non est meum inuentum, sed Christi domini nostri institutum: Quare non licet nobis in hac celebratione pro nostro aliquid agere arbitrio, quod est præter institutionem

tutionem Domini. Hæc est reprehensio Apostoli, ad quam rursus redibit post narrationem institutionis.

Audiamus ipsam institutionem diligenter, & uidebimus, neque ritum, neque fidem, neque finem cœnæ Dominicæ hodie obseruari ab his, qui sibi solis catholicam & orthodoxam de cœnâ Domini & ceremoniam & fidem & simplicem intellectum uerborum arrogat. Hæc autem quatuor institutio Christi continet, Primum, sunt ipsa obiecta externarum cœnæ actionum. Secundum, est ipse ritus cœnam celebrandi, uel sunt ipsæ actiones quæ in obiecto peraguntur. Tertium, est fides de obiectis, pane uidelicet & uino. Quartum, est finis totius huius Sacramentalis ceremoniæ.

De obiectis actionum sic habet institutio. Dominus Iesus in qua nocte tradebatur accepit panem. Et postea: Similiter & calicem. Hic audis primo, tempus primæ cœnæ notam fuisse, sed cum circumstantia temporis non habeat peculiare Christi mandatum, commissâ est illa libertati Christianæ, Deinde doceris panem & uinum esse obiecta externarum actionum in cœna Domini. Vnde colligo, necessario & tantum panem atque uinum requiri ad celebrationem huius cœnæ, non carnem, non caseum, non fructus, non cereuisiam aut alium quendam liquorẽ, quia acceptio panis & uini comprehensa est sub mandato, hoc facite: quasi dicat dominus, hoc quod ego feci & non aliud, hoc & uos facite, uidistis autem me accepisse panem & uinum, hæc & uos accipite, Nulli igitur creaturæ licet in cœlo & in terra, illa obiecta mutare aut tollere, sicuti quondam perfidè fecerunt illi, quos Aquarios uocarunt, hi aquam pro uino acceperunt, alij & lacte pro uino sunt usi & cum pane caseo,

Et sicut Papistæ faciunt, qui laicis usum calicis sunt furati. Habent tamen Christiani et suam libertatē quoad prædicta obiecta, cum enim nulla mentio expresse et singulariter fiat, de aliquo peculiari genere panis et uini, liberū nobis est relictū albo pane uel nigro, fermentato uel azymo, Item, uino albo uel nigro, ueteri uel nouo, uti : modo hoc fiat in Ecclesia decenter et ad ædificationem. Hic non satis possum admirari superstitiosos illos, qui pro pane à Papistis introducto, ita pugnant, tanquam pro aris ac focis, ut dicitur : cum tamen illo pane (si tamen panis dici meretur) nihil aliud efficiant, quàm quod in populo magnam alant superstitionem, ne dicam idololatriam. Nullum enim panem corpus Christi esse populus credit, nisi illum rotundum et paruum, in quo imaginem crucis Christi oculis cernit, non igitur ædificat panis ille papisticus, sed potius destruit et destructum in perditione sua seruat ac detinet. Vnde putas esse, quod tam multi, qui ante uiginti annos et amplius, Papatui renunciauerunt, adhuc tamen transsubstantiationem panis in corpus Christi uerborum, prolatorum uel cantharorum credunt, nisi ex tam uehementi defensione et usu Papistici istius panis ?

Ritus enim Papistici adhuc ferè omnes obseruantur apud primi nominis Euangelicos, et nihil est immutatum, aut institutioni Christi conformatum, nisi quod altera coenæ pars, nempe usus calicis restitutus est. Rectè igitur faciunt, qui pro pane illo Papistico utuntur pane uulgari et cibario, errores enim ex hominum animis extirpandi sunt, non tantum uerbis sed et Exemplis. Si doceo liberum esse quo uelis pane uti, cur non admitto exemplum ? si doceo panem non transsubstantiari

tiari, cur non reijcio illum panē in quo transsubstantiatio creditur? Populus enim tunc credit fidem mutatam, cum uidet externa mutata, externis adhuc immutatis, pristinam fidem retinet, parum reputans quid interea doceatur. Hæc de obiectis actionum in cœna Domini.

Sequuntur nunc ipsæ actiones. Hæ perficiuntur partim à Christo tanquam administratori: partim uerò à discipulis ipsius tanquam conuiujs. Christus Dominus noster super acceptum panem & uinum gratias egit, panem fregit in partes, & partes fractas discipulis ad manducandum dedit, iubens illos eas accipere & manducare: Postea & calicem dedit, iussitq; discipulos omnes ex eo bibere. Discipuli uero panem & uinum acceperunt, panem manducauerunt & uinum biberunt: Habes hîc ritum cœnæ Dominicæ. Sunt igitur actiones cœnæ Dominicæ. gratias agere, panem in partes frangere, partes panis distribuere, & distributas accipere & manducare. Vnde colligo, nullam harum actionem omitti posse, sed necessario omnes ad cœnam Domini requiri, quia comprehensæ sunt sub mandato Christi (hoc facite.) Examinabimus nunc ipsas actiones secundum simplicem intellectum uerborum Christi, & uidebimus, simplicem illorum intellectum pro nobis facere: & defensores τὸ ἕϊ τὸ institutionem Christi non seruare. Primum quod fieri debet, est gratiarum actio, Christus enim accepto pane gratias egit. Papistæ per gratiarum actionem intelligunt suam quam fingunt consecrationem, cuius ui & efficatia panis transsubstantietur in corpus Christi, qui sanè intellectus prorsus est alienus à simplicitate & ueritate uerborum Christi. Nam certum est ex Marco cap. 8. hæc duo ἰν ἁριστῶν & ἰν ὁλοκρῶν pro

pro eodem usurpant. Adde, quod si uerba hæc (Hoc enim est corpus meum) sunt uerba consecrationis, & consecratio per benedictionem Christi, siue gratiarum actionem intellecta, est actio prima: sequitur, Christum aut ante fractionem & distributionem dixisse de pane, hoc est corpus meum: aut gratias agendo non consecrasset. Sed Christus non protulit hæc uerba (hoc est corpus meum) ante fractionem & distributionem, sicut ex institutione demonstrari potest, Ergo, benedicendo & gratias agendo Papistico more non consecrauit, id est, elementa quoad substantias non mutauit. Et quod plus est, nullus Euangelistarum aut Apostolorum, scripsit aut tradidit, quibus uerbis Dominus benedixerit siue gratias egerit. Nunc si per benedictionem intelligis consecrationem, certe desunt tibi uerba consecrationis. Quare etsi Christus benedicendo consecrasset, tamen nos non possemus consecrare, cum uerba quibus Christus consecrauerit non extant. Ego per gratiarum actionem siue benedictionem simpliciter, uti uerba sonant & significant, intelligo: Christum accepto pane more suo solito gratias egisse Deo Patri suo, pro donis suis, & præcipue pro redemptione generis humani suo iam instante sacrificio. Et quoad hanc primam actionem, fideles etiam habent suam libertatem, & possunt gratias agere liberè & tali formula, quæ prodest ad Ecclesie & totius communionis ædificationem. Sequitur nunc fractio panis, actio secunda. Hic simpliciter intelligo Christum panem in manus acceptum in partes fregisse: & inde colligo, nequaquam hanc actionem in usu coenæ Domini omittendam esse, cum Christus hoc fecerit & dixerit, hoc facite, hoc uide licet, quod me facere uideatis. Quare fractio panis non est com

C ij mittenda

mittenda ædituo, aut alij cuidam, qui priuatim domi suæ partes ex toto pane faciat, sicuti nostro tempore fieri solet, sed minister Ecclesiæ in ipsa actione coenæ debet de pane in manus sumpto partes frangere, & unam quamlibet partem decerptam distribuere. Nam, sicut nemini conceditur particulam sibi datam domum deferre & domi suæ manducare (quia manducatio debet fieri in ipsa celebratione coenæ) Ita non est concedendum, ut partes ex pane priuatis in ædibus alicuius fiant, & ad Ecclesiam apportentur, quia fractio panis æquæ est actio coenæ Dominicæ ac manducatio. Neq; panis fractio mysterio caret, sicut enim ante oculos nostros panem hunc uidemus frangi, tam certò credamus corpus Christi per se consideratum pro nobis esse fractum, id est, occisum & manducatum, uel ut Apostolus dicit, quod pro uobis frangitur. Respondeant nunc defensores tñ qñtñ atq; dent rationem, cur fractionem panis iuxta institutionem Christi non seruent, aut seruare & restituere non sinant qui uolunt. Mirum est, quomodo hic ineptient: dicunt, panem frangere phrasin esse Hebraicam, & idem significare in hoc loco quod dare, iuxta illud. Frange esurienti panem, &c. Ego uos uestro gladio iugulabo.

Quoad expositionem copulæ (est) sic nobis obijcitis, quanquam hoc uocabulum pro significat usurpatum posset inueniri in sacris literis: tamen à nobis nondum esse probatum, quod ita accipi oporteat, in his Domini uerbis hoc est corpus meum. Idem uobis respondeo, quamuis uerbum frangendi in illo loco Esaiæ pro uerbo dandi esset usurpatum, tamen nondum probauissetis, quod ita accipi oporteat in uerbis coenæ Domini

minicæ. Quod uerò ad locum Prophetæ, aperte dico, per uerbum (PARAS) genus significari non speciem, significat enim diuidere, partiri aut partes ex toto facere. Frangere autem est species diuisionis: Partes enim ex toto fiunt aut fractione, aut sectione aut alio quodam modo. Munsterus locū Esaiæ sic uertit. Nunquid ut partiaris esurienti panem tuum? Forsterus sic uertit. Nunquid diuidendo esurienti panem tuum? Prophetæ igitur uult, non ut omnem tuum panem, aut totum panem desurienti, sed ut aliquos aut saltem partem panis tui pauperi impertias. Ergo in hoc dicto prophetæ, frangere nequaquam significat simpliciter dare, sed partem panis à toto diuisam alij impartire. Verbum autem græcum κλάω apud Paulum & Euangelistas speciem diuisionis significat, nempe fractionem quæ sit cum fragore.

Et ut uno uerbo dicam quod res est, fractio panis in cœna Domini differt à datione, sicut ex uerbis institutionis meridiana luce clarius est, fregit enim Dominus panem ac dedit: prius panem fractione diuisit, & postea partes fractas discipulis dedit. Quare quoad hanc cœnæ actionem, non solum genus urgemus, hoc est, diuisionem: sed etiam speciem, nempe fractionem, & retinemus simplicem intellectum uerborum, contra illos qui se defensores esse uerborum Christi iactant: sed falso.

Hucusq; dixi, de actionibus quas minister in obiecto cibo perficit, exemplo Christi. Dicam nunc de actionibus communicantium, Hi enim datum panem & uinum accipiunt, manducant & bibunt, sicut præcipit Christus dicens: accipite, manducate, bibite. Hic rursus intelligo naturalem &

simplicem acceptionem sicut natura homini est datum, oblatum cibum & potum manu accipere & ori admouere: & intelligo naturalem & sensibilem manducationem & bibitionem, nam ita me docet simplex intellectus uerborum Christi. Quis hic potest omnes superstitiones communicantium recensere? superstitio est non honor Sacramento exhibitus, cibum uidelicet oblatum non uelle manu accipere: non manducare, non bibere. Non enim accipiunt, sed illis in os ingeritur, non manducant, sed deglutiunt, non bibunt, sed libant. Cur ita? quia opinantur, manus suas non esse ad accipiendum sacratas, aut metuunt, ne dentibus atterant corpus Christi, quod se ore tenere credunt in ipsa essentia & ueritate per sese considerata. Eiusmodi superstitiones ex Papatu natas, nos quotidie in populo alimus, cum docemus contra institutionem & uerum sensum uerborum Christi, corpus & sanguinem Christi in propria materia per sese considerata obiecta esse oralis manducationis & bibitionis. Modestiam communicantium laudo, omnia enim debent decenter, ordine & ad aedificationem fieri, tantummodo superstitionem reprehendo. Satis sit me hoc dixisse pro examinatione actionum coenae Dominicae, ut fideles quibus ueritas cordi est, possent uidere, tantum abesse, ut quidam homines sint defensores uerborum & institutionis Christi, quod sint potius euersores, & praeter clamorem nihil ferè praestent, quod sit institutioni Domini conforme.

Progrediar nunc ad Tertium, quod institutio coenae dominicae habet, nempe ad fidem, quam de obiecto, hoc est, de cibo & potu Christiani debent custodire. De pane enim Dominus dixit, hoc est corpus meum, & de uino dixit, hic est sanguis

quis meus. Debemus ergo uerbis Domini fidem adhibere, & credere firmiter, panem hunc fractum, datum & manducatum, esse corpus Christi, Et uinum hoc quod datur & bibitur, esse sanguinem Christi. Sicut etiam Apostolus 1. Corinth. 10. docet, cum inquit, Panis quem frangimus, nonne participatio corporis Domini est? Calix benedictionis cui benedicimus, nonne communicatio sanguinis Christi est? Omnes igitur Christiani credunt, sciunt ac consentunt, Panem cœnæ esse corpus Christi, & uinum hoc esse sanguinem ipsius. Præterea in confesso est apud omnes Christianos. Panem non per se, absolute & simpliciter corpus Christi prædicari & esse, sed aliqua ratione aut secundum quid. Similiter & de uino in calice. Non igitur quæstio est, Vtrum panis sit corpus Christi, aut utrum uinum sit sanguis Christi, sed quæstio est de ratione & modo, quo uidelicet modo panis ille sit corpus Christi, & uinum illud sit sanguis Christi. Quidam igitur docent, panem & uinū esse corpus & sanguinem Domini, ratione transsubstantiationis, quidam uero ratione contentionis, hoc est, quod panis corpus Christi, in se & sub se contineat, quidam uero ratione signi uel sacramenti, à Christo ipso instituti. Accessisse enim ad panem uerbum Christi, & panem propter uerbum esse corpus Christi. Fit igitur, ut quidam corpus Christi actionibus cœnæ obijciant in proprio suo subiecto, simpliciter, absolute & per sese considerato: Quidam uero in Sacramento, simbolo uel signo. Nunc præstabo quod promisi supra, nempe, me uelle ex simplici intentione uerborū cœnæ Dominicæ demonstrare, corpus Christi per sese consideratum, in propria materia & substantia, non posse obiectum esse externarum actionū in cœna Domini.

Ostendam enim eos, qui corpus Christi per sese consideratum, actionibus cœnæ obijciunt, negare panem esse corpus Christi, negare actiones cœnæ esse externas, & prædicationem corporis Christi de pane dissolvere. Ordine igitur ad manus summam obiectiones aduersariorum, & singulas non nisi ex simplici intellectu uerborum Christi refutabo, & quod me demonstraturum promisi præstabo.

1. Quare primum reijcio quod dicunt, se credere in cœna Domini corpus & sanguinem Christi nobis dari, qua uero ratione & modo, id se diuinæ relinquere omnipotentiae. Equidem qui talia dicunt, omnino ab institutione recedunt, & panem corpus Christi esse negant. Nam institutio modum & rationem, qua Christus suum corpus in cœna exhibet ad manducandum, nobis ob oculos ponit, quem isti non possunt uidere, quia corpus Christi in proprio subiecto absolute considerant, & non in pane à Christo in corpus suum instituto, & ita ab institutione recedunt: circa aliud obiectum uersantes, & non circa panem. Si cogitarent panem esse subiectum, de quo corpus Christi sit prædicatum, statim uiderent modum non essentialem, sed sacramentalem. Sacramentum enim corporis Christi subiectum est, non ipsa essentia corporis Christi per sese considerata, & essentia corporis Christi prædicatum est, & non subiectum, prædicatur autem de suo sacramento. Ergo sacramentali ratione & modo obijcit Christus suum corpus nostris actionibus in cœna sua, non est igitur, ut modum Deo cõmendes, uerte cogitationes tuas & oculos ad institutionem, & non tantum intelliges, sed etiam uidebis modum à Christo ipso institutum.

2. Reijcio deinde, quod docent duo externa & corpora

lia obiecta, manducationis oralis, unum uidelicet panis, tanquam continentis, & alterum corporis Christi tanquam contenti. Est & hoc contra simplicē intellectum uerborū Christi. Si enim manducatio oris habet duo obiecta certe panis est panis, & corpus Christi est corpus Christi. Qui uerò dicit, panem in coena Domini esse panē, & corpus Christi esse corpus Christi, is manifestē negat, panem hunc esse corpus Christi. Adhæc, prædicationem corporis Christi de pane dissoluit. In hac enim propositione, Panis est corpus Christi: corpus Christi non est subiectum sed prædicatum, subijcitur autē non in proprio subiecto siue materia siue substantia: sed in aliunde accersito, nempe in pane: In quo igitur subiecto corpus Christi subijcitur, in eodem & actionibus coenæ obijcitur.

3. Reijcio deinde, duplices quas faciunt oris corporalis manducationes. Nam si manducatio panis est naturalis, & manducatio corporis Christi, quæ simul sit (ut aiunt) cum pane, est supernaturalis: sequitur irrefragabiliter, manducationem panis, non esse manducationem corporis Christi: sunt enim duæ diuersæ manducationes diuersorum obiectorum. Nunc si panis manducatio est naturalis, corporis uero Christi manducatio est supernaturalis, Nonnè manifestē negatum est, Panem esse corpus Christi? Nonnè talis sententia aperte pugnat cum Apostolo qui dicit, Panis quem frangimus est participatio corporis Christi? Nequaquã dicit Apostolus, participationē corporis Christi fieri unã & simul cum pane, & hoc supernaturali modo, sed ipsam panis participationē, uocat carnis Christi participationē. Quare nõ est alia participatio corporis Christi supernaturalis, & alia naturalis, uidelicet panis.

O uos defensores simplicis intellectus uerborum Christi, quae est conuenientia uestrae sententiae cum uerbis Christi & Apostoli? Pugnatur praeterea supernaturalis, quae fingitur, corporis Christi manducatio cum definitione Sacramenti. Nam si corpus Christi in coena inuisibiliter, insensibiliter & supernaturaliter manducatur, talis manducatio non potest dici sacramentalis. Sacramentales enim actiones sunt uisibiles (iuxta definitionem Sacramenti) quia per uisibilia & sensibilia, res inuisibiles & spirituales representantur, obsignantur & in memoriam reuocantur, sicut supra quoque dictum.

4. Reijcio porro signum Ubiquitatis corporis Christi, quia, (praeterquam quod corpus Christi per se consideratum, locale & circumscriptibile est,) pugnat illa Ubiquitas cum simplici intellectu uerborum Christi, & negat panem esse corpus Christi. Ratio est. Quia, qui disputant de Ubiquitate corporis Christi, non loquuntur de pane tanquam subiecto, sed de ipso corpore Christi absolute considerato. Christus autem cum diceret, hoc est corpus meum, loquebatur de pane & non de suo corpore absolute considerato. Quomodo ergo illa disputatio Ubiquitatis cum uerbis Christi conuenit, cum uerba Christi & ista disputatio non loquuntur de uno eodemque subiecto, sed de diuersis? Quomodo panis est corpus Christi, cum tu de Ubiquitate corporis Christi disputas, nisi uelis insano modo dicere, panem esse ubique. Qui enim disputat de Ubiquitate corporis Christi in coena ille disputat de Ubiquitate panis, quia panis in hac coena est corpus Christi. Sed dicis, non disputo de Ubiquitate panis, sed de Ubiquitate corporis Christi. Audio, & in hoc tuum errorem deprehendo, cum enim panis in
Coena

Coena sit corpus Christi, non tamen absolute & simpliciter, quorsum attinet disputare de Vbiquitate corporis Christi absolute considerati? Adhæc si id quod ubiq; est, non potest includi uel excludi, certè neq; corpus Christi, quod uos ubiq; dicitis esse, ore intra corpora nostra potest sumi. Non igitur Vbiquitas illa pro uobis est, sed contra uos.

5. Reijcio insuper transsubstantiationem, quia hæc non tantummodo negat panem esse corpus Christi, sed insuper panem in nihilum redigit, & omnino ex coena tollit. Nam cum panis ex institutione corpus Christi sit, necesse est ut maneat panis, nam si transsubstantiatio fieret, ut Papistæ uolunt, uerba Christi non amplius essent uera, & sublato pane, sublatum esset corpus Christi. Si quis me interrogat, quid sit panis in coena, respondeo, Esse corpus Christi, Ita nemo potest interrogare Papistam, quia non habent panem in coena. Si non habent panem in coena, certè panis nullo modo est corpus Christi. Igitur transsubstantiatio negat & euerit uerba & institutionem Christi.

6. Reijcio etiam consubstantiationem, siue opinionem eorum qui duo subiecta uniuert, & dicunt corpus Christi simul & unà cum pane dari & manducari. Quia talis unio non est sacramentalis sed substantialis siue realis, & manifestè dissoluit coherentiam subiecti & prædicati, & negat panem esse corpus Christi. Concedo quidem, panem & corpus Christi unum quiddam esse, sed relatione & respectu, non consubstantiatione, uel compositione Synecdochica, Qui autem corpus Christi una cum pane subijcit, is ex prædicato diuersum constituit subiectum quod pani agglutinatur, Ergo dissoluit coherentiam prædicati

dicati & subiecti, & negat panē esse corpus Christi. Qui enim dicit corpus Christi simul cum pane dari, is facit absolutum panem, & aliud subiectum corporis Christi in cœna habet de quo loquitur quam panem, panis absolute consideratus non est corpus Christi, neq; corpus Christi absolute consideratum panis est, qua igitur ratione dicis corpus Christi simul cum pane dari & manducari. Vides demum, te negare panem esse corpus Christi, cum utrumq; absolute consideres, & de utroq; absolute loquaris?

7. Reijcio insuper Synecdochicam prædicationem. Nam & hæc prorsus aliena est à uerbis Christi, Quia non ostendit quid subiectum sit, sed tantum quid alibi sit. Quemadmodum dolio ostenso, si quis dicit, hoc est uinum Rhenanum, non docet quid dolium sit, sed demonstrat uinū Rhenense adesse. Christus autem cum diceret, hoc est corpus meum, docuit quid panis ille esset, nihil dixit de corpore suo, quid illud esset, aut ubi illud latere uel annexum esse uellet. Ipsi uero, quibus Synecdochica prædicatio placet, cum dicunt corpus Christi est in pane, nō docent quid panis cœnæ sit, sed demonstrant ubi Christi corpus sit, nempe in pane. Præterea, si Christus ideo de pane dixit, hunc esse corpus suum, quod ipsum uoluerit pani Synecdochicè inesse, tunc aliud subiectum ostendit & aliud intellexit aut uoluit, ostendit panem, sed corpus suum in pane intellexit. Certum autem est, Christum panem tanquam subiectum ostendisse, & id ipsum etiā intellexisse, cum diceret hoc est corpus meum. Et si est (ut sunt multi) qui dicit, Christū non propriè panem demonstrasse particula Hoc, sed corpus suum, is manifestè negat, panē esse corpus Christi. Nam id quod Christi

stus

Aut ostendit est corpus suum, si non ostendit panem, quomodo igitur panis est corpus Christi? Synecdochica igitur prædicatio uerbis Christi prorsus repugnat.

8. Reijcio quod quidam clamant, Christum corporaliter esse, ubicunq; Cœna ipsius celebratur. Iste clamor ad cœnâ nihil pertinet, quia à præsentia corporis Christi per sese considerati ad manducationem eiusdem corporis non ualet consequentia. In prima cœna Christus corpore suo uisibiliter aderat, at tamen non obijciebat illud in proprio suo subiecto per sese considerato actionibus cœnæ, sed accipiebat panem, & dicebat, hoc est corpus meum. Quare panis in cœna est corpus Christi, siue Christus per sese considerato adsit uel absit, quamuis à misterio suo non absit, sed adsit, quomodo uerò adsit, non est huius loci. Præterea qui quærent de corpore Christi absolutè considerato, Num illud sit in cœna, manifestè negant, panem esse corpus Christi. Nam si ipsis panis esset corpus Christi, in ipsa actione cœnæ Dominicæ, cur adeo sollicitè quærerent de præsentia corporis Christi in cœna? Respicerent certè ad panem, & non absq; pane corpus Christi considerarent.

9. Reijcio porro, quod quidam dicunt, propositionem hanc, Panis est corpus Christi, conuenire cum ista, Spiritus sanctus est columba. Principio nego hanc posteriorem propositionem inueniri in sacra scriptura. Sic enim Matthæus dicit. Et uidit Spiritum sanctum descendantem sicut columbam. Et Lucas ait, Spiritus sanctus descendit corporali specie sicut columba. Si nunc uerba Cœnæ uerbis Euangelistæ conformare uis, sic oportet te dicere. Essentiam corporis Christi adesse in Cœna corporali specie sicut panis, hoc certè nemo nisi Papiſta transsubstantiator

stantiator affirmabit. Deinde nullus orthodoxus dicet Spiritum sanctum esse, id est, existere columbā, siue essentialiter columbam esse, sicuti quidam in uerbis Domini (est) pro existit exponunt, & dicunt panem essentialiter corpus Christi esse. Ad hæc nemo ex corporali illa specie columbæ, materialem & essentialem columbam faciet, & illā cum essentia spiritus uniet, qua igitur fronte, ex hac apparitione, suam quam fingunt indissolubilem panis & corporis Christi unionem probabunt. Postremò, in illa apparitione, essentia Spiritus sancti subiectum erat, de qua prædicabatur, illam descendisse corporali specie sicut columba. In negotio autē siue uerbis cœnæ, corpus Christi non est absolutè subiectum, sed prædicatum, quia de pane corpus Christi prædicatur. Igitur corpus Christi in cœna aliud subiectum habet, non aliam formam, Panis uidelicet, in qua, iuxta Papistarum sententiam, appareat.

10. Reijcio quod quidam dicunt temeraria audacia, & crassa ignorantia: (Est) in uerbis Domini substantiuè significare & pro existit esse exponendum. Nam copula (est, nunquā *ὑπαρκῆναι*) ponitur, nisi cum prædicatum est de essentia subiecti, aut cum (est) ponitur loco totius prædicati, aliās (ut etiam hoc loco) nexus est, significans dici prædicatum de subiecto. Et uerissima regula est, quod copula (est) in omnibus propositionibus, non aliter debet aut potest exponi, quam iuxta modum & formam prædicationis, hoc est, si forma prædicandi est naturalis & essentialis, copula etiam essentialiter exponitur, si figurata, figuratè exponitur. Ergo si sacramentalis est prædicandi modus, copula etiam debet sacramentaliter exponi. Cum igitur corpus Christi per sese consideratum, non sit
de

de subiecto panis, neq; copula (est) sit posita loco prædicati: Et cum ipsa prædicatio sit Sacramentalis, quomodo ergo *ἡ ἀπαρίκτως* copula accipitur? Agite uero, sinamus copulā (est,) nexum esse, & ostendere prædicatum de subiecto dici: & postea explicemus sine omni tergiuersatione formam prædicandi in uerbis Domini, sicut ueteres, ut Augustinus & alij fecerunt.

11. Reijcio, quod quidam in hunc modum arguantur. Christus cum diceret, hoc est corpus meum, locutus est non de corpore figurato uel metonimicò, sed de proprio suo corpore, hoc ita esse sequentia Christi uerba testantur, quod pro uobis tradetur. Christus autem nos redemit proprio suo corpore, & non aliquo figurato uel Metaphorico, Ergo idem corpus nobis etiam ad manducandum dedit. Similiter & de calice obijciunt. Quod dicunt Christum locutū esse de suo proprio corpore, cum diceret hoc est corpus meum, manifestum est mendaciū, quo et se et suos auditores miserè seducunt. Christus enim ut uerba institutionis testantur, corpus suum uerum non prædicauit, de uerò suo corpore absolutè considerato, sed de pane ueri sui corporis Sacramento uel signo. Nam idem de eodem non dixit. Corpus Christi pro nobis traditum, prædicatum est, non subiectum, quare actionibus coenæ nequaquã in proprio et absolutè considerato suo subiecto obijcitur, sed in sacramento signo uel symbolo. Eadem respondeo ad uerba de calice siue de uino, non enim proprium suum sanguinem prædicauit de proprio suo sanguine per sese considerato, sed de uino ueri sui sanguinis sacramento uel symbolo.

Exhibet quidem nobis Dominus corpus & sanguinem
 D suum,

suum, quo est passus & quem effudit : sed quæro à te. Num ea exhibeat in proprijs suis subiectis & materijs per sese consideratis. Quod si affirmas, omnino ab institutione recedis, & negas panem esse corpus Christi, & uinum esse sanguinẽ Christi. Nam iuxta institutionem, exhibet nobis Christus corpus et sanguinẽ suum, in pane & uino, & non in proprijs suis subiectis siue materijs. Quia in hoc negotio panis & uinum corporis & sanguinis Christi subiecta sunt, & ipsa per sese non subiiciuntur.

12. Reijcio confusionem illorum qui nullũ discrimen faciunt inter finem passionis Christi, & inter finem institutæ cœnæ Dominicæ. Sanguis quidẽ Christi effusus est in remissionem nostrorum peccatorum, hunc finem fide nobis applicamus, non orali manducatione. Et obserua sicut exhibitio fit per dantem, ita applicatio fit per accipientem. Distribuitur quidẽ finis passionis Christi, per uerbum & sacramenta uerbo addita, sed applicamus illum nobis fide. Non igitur ore comedimus & bibimus corpus & sanguinem Christi in remissionẽ peccatorum, sed in commemorationem mortis Domini. Finis passionis effusionisq; sanguinis Christi, est peccatorum nostrorum remissio. Finis uero oralis & sacramentalis manducationis & bibitionis est cõmemoratio passionis & mortis Domini. Et sicut diuersæ actiones sunt, passio Christi in cruce, & manducatio corporis Christi sacramentalis in cœna. Ita etiam sunt diuersi fines.

13. Reijcio quod docent quidam, cœnam Domini esse Testamentum, quia Christus dixerit, Hoc poculum nouum Testamentum in sanguine meo. Nam oratio hæc, non de tota actione cœnæ, sed de poculo siue potius de uino in poculo est prædicta, & non habent aliam sententiã ab hac, Hic est sanguis noui Testa-

Testamenti. Quare cum sanguine Christi uero, nouum testamentum, id est fœdus, sit confirmatum, fit, ut id quod confirmat confirmatæ rei nomen habeat, Ita sanguis Christi nomen habet Testamenti siue fœderis, quia nouum hoc fœdus confirmauit. Et testamentum hoc loco non significat extremã morientis uoluntatem, sed pactũ siue fœdus. Nouum enim testamentũ idem est ac si dicas nouũ fœdus, uidelicet id quod consistit in remissione nostrorũ peccatorum, sancitum sanguine Christi. Præterea, cũ sanguis Christi per uinũ representetur in actione cœnæ, fit, ut id q̄ representat, rei representatæ nomen habeat. Ita uinũ in calice nomẽ habet sanguinis Christi, quia illum representat: & nomẽ habet noui Testamenti, quia hoc sanguine Christi (qui sacramentaliter est in calice) est sancitũ & confirmatum. Vinum igitur à Domino uocatur, nouũ testamentũ in sanguine suo: aut sanguis eius noui testamenti, & non tota actio cœnæ. Deinde magnum est discrimen, proprie loquendo, inter Testamentũ & Sacramentum (quamuis interdũ nomina confundantur) Sacramenta sunt externæ actiones in Ecclesia, obsignantes & in memoriã reuocantes beneficia nobis à Deo præstita. Testamenta uero sunt fœdera siue pacta, quæ Deus nobiscum pepigit. Quare sicut fœdus & signum fœderis differunt, ita & Testamentum à Sacramento differt. Cœna Domini, sicut & Baptismus sacramentum est noui Testamenti. Nouum uero Testamentum, est pactum illud siue fœdus siue promissio remissionis peccatorum, morte mediatoris sancitæ.

14. Reicio adhæc & illã cauillationem. Si panis inquit, est corpus Christi sacramentaliter uel symbolicè. Ergo Christus habet Sacramentale & symbolicũ corpus. Est stultissima

cauillatio, sicut & huic simile est, quod dicitur. Si panis non est
essentiale corpus Christi, sequitur, panem pro nobis esse cruci-
fixum. Ad primum respondeo. Rerum symbola & signa, res
ipsas non mutant in symbola & signa, quia signatum propter
signum, in signum non conuertitur, aut ipsum sibi in unū sub-
iectum siue essentiam adiungit, ut signum principis siue sym-
bolum, non facit significatiuum uel symbolicum principem,
neq; princeps in signum suum conuertitur, aut ipsum in unita-
tem personæ suæ adsciscit. Ita Sacramentum corporis Christi,
ex uero Christi corpore, non facit sacramentale, neq; uerum
Christi corpus in Sacramentum uel symbolum conuertitur, aut
ipsum in unitatem personæ suæ adsciscit. Nam signa, symbola
& sacramenta, extra res ipsas quas representant, sunt &
perpetuò manent: habent tamen inter se talem respectum, ut
res ipse de suis signis, sacramentis, symbolis & figuris prædi-
centur, & quæ cum his perficiuntur actiones, iuxta Christi in-
stitutum, in illis facta esse dicantur. Ad secundum respondeo,
Christus in propria essentia sui corporis absolute considerati,
uoluit crucifigi, sed non sic uoluit manibus frangi, & ore come-
di. Quare in coena panem ordinauit, & in suum corpus san-
tificauit, cum uero crucifigi uoluit, nihil aliud in corporis sui
locum substituit, quod illud representaret, & ipsius uices gere-
ret, sed ipse in proprio suo corpore crucifixus est. Ergo sacra-
mentaliter uoluit in coena frangi & commedi. Realiter uero
in cruce crucifigi & mori.

15. Reijcio, quod quidam obstinati dicunt. Ego habeo
Verbum Dei (hoc est corpus meum) quare sic uolo credere,
& scio quod mihi etiam sic fiet. Quia uerba Christi sunt uera,

hic

hic enim est ipsissima ueritas. Quid, quæso tibi prodest uerbum Dei non recte intellectum? Nam cum inhæreas literæ siue uerbis, sententiam autem uerborum ueram non habeas, nequaquam tibi fiet sicut credis, quia te ipsum fallis. Fides quæ mendacium pro ueritate accipit, nunquam illud mendacium in ueritatem permutabit, sicut è contra, Veritas est ueritas, quamuis à toto mundo ut mendacium reijciatur. Discas igitur prius ueram Verbi Dei sententiam, quam si non habes, fides tua est falsa, & falso nititur fundamento, & nequaquam hoc tibi fiet quod tu falso credis.

¶ 6. Reijcio & argumentum ab omnipotentia Dei sumptum. Deum esse omnipotentem concedo, Christum autem esse Deum & ideo omnipotentē firmiter credo. Quod uero Dominus quoad sacramentalem & oralem manducationem sui corporis miraculum per omnipotentiam suam fecerit aut hodie faciat, aperte nego. Quia miracula quæ fingunt, pugnant cum institutione, cum uerbis Domini, & cum definitione Sacramenti. Primò namq; accipio, quod ab Euangelicis in hoc negotio est concessum, uidelicet, quod Christus nullum miraculum in pane fecerit pro sua omnipotentia, mutando scilicet, substantiam panis in substantiam sui corporis. Et quod Apostoli in ipsa manducationis actione etiam nullum miraculum fecerint, hoc etiam accipio. Hæc concessa non solum accipio, sed addo rationes. Prima est à ueritate operum Dei. Scio Christum posse creaturas transsubstantiare, mutauit enim substantiam aquæ in substantiam uini, sed omnia opera Christi ueri Dei sunt uera, & quæcumq; corporalia ille creat aut mutat, uerè creata & mutata sunt, & sensibus nostris obiecta, Sed in

coena nihil horum est factum, Ergo, &c. Secunda est à uoca-
 tione nostra. Nam etsi Christus uerè & transsubstantialiter
 mutasset panem in corpus suum: non est tamen nostra uocatio
 miracula facere. Miracula enim ad tempus Ecclesiae sunt con-
 cessa, & fiunt ab ijs qui immediatā uocationem habent, & non
 ab omni Christi ministro, multo minus Papæ sacrificulo. Sed
 obijciunt. Christus pro sua omnipotentia facillimè potest effice-
 re, ut nobis insensibiliter, supernaturaliter & miraculose cor-
 pus suum tradat ad manducandum. Respondeo. Obiectio hæc
 non unum errorem continet. Loquitur enim de omnipotentia
 Christi, non perspecta ipsius uoluntate: negat panem esse
 corpus Christi: euertit institutionem: & est contra genera-
 lem definitionem sacramentaliū ceremoniarum. Frustra enim
 dicitur, CHRISTVM hoc aut illud posse, nisi etiam illud
 uelle ipsum demonstres. Vult autem panem suum corpus esse,
 non uult corpus suum per sese consideratum obiectum esse ex-
 ternarum actionum in coena, sicuti uerba institutionis manife-
 stè conuincunt. Deinde, qui de corpore Christi in coena loqui-
 tur, & non respicit ad subiectum à Christo institutum, nempe
 ad panem, ille negat panem esse corpus Christi. Nam non in
 pane, sed in ipso corpore Christi per sese & absolute conside-
 rato tanquam in subiecto, cogitationibus suis hæret, quod est
 contra institutionem Christi. Quia iuxta institutionem, di-
 stributio panis est distributio corporis Christi, distributio au-
 tem panis qui est corpus Christi, naturalis est & possibilis.
 Qua igitur ratione contenditur, Christum corpus suum pro
 sua omnipotentia in Coena distribuere? Consequenter colligo,
 cum sine miraculo corpus Christi in coena distribuatur, quod
 etiam

etiam sine miraculo ab Apostolis & hodiernis communicantibus manducetur. Huc refer, quod supra dixi sacramentales ceremonias quæ à nobis celebrari debent esse sensibiles, naturales, & externas, iuxta generalem sacramentorū definitionem.

17. Reijcio quod quidam dicunt, uerba coenæ (hoc est corpus meum) non esse exponenda, quia sint tam plana & perspicua, ut expositione non egeant. Cur ergo tu ipse, qui dicis, uerba hæc non esse exponenda, expositionem tuam adhibes? Si enim panis simpliciter absq; ulla interpretatione corpus Christi est, quare dicis, panem coenæ, esse & manere panem, hoc autem quod cum, uel in pane exhibeatur, esse corpus Christi? Hæc est tua expositio, quam non tantum uerba Christi non exponis, sed omnino negas panem esse corpus Christi. Duo enim ponis subiecta, unum panem, & alterū corpus Christi. De pane prædicas quod sit panis, de corpore Christi uerò quod sit corpus Christi, quomodo hæc conueniunt cum institutione? Institutio unum subiectum habet quoad cibum, nempe panem, de quo Christus prædicauit, ipsum esse corpus suum.

18. Reijcio adhæc blasphemiam illorum qui dicunt, si ego falsus sum, Christus meipsum fefellit. Cur enim non est simplicius locutus? Respondeat tibi blasphematori sapientia Syrach cap. 15. Non dixeris, per Deum abest (scilicet sapientia, de sapientia enim est sermo, contra peccatores & errantes) quæ enim odit (scilicet Deus) tu ne feceris. Non dicas ille implanauit. Non enim necessarij sunt illi homines impij. Omne excrementum erroris odit Dominus, & non erit amabiletamentibus eum.

19. Reijcio postremo, quod quidam ædito libello scripsit,

D iij oralem

oralem scilicet manducationem ipsius essentiae corporis Christi magis consolari infirmos, ærumnis uarijs & mole peccati oppressos, quàm spiritualem fidei. Nam præter id quod talis manducatio in rerum natura non existit, ceremoniæ & externo operi, tribuit, quæ illi tribui sine impietate & idololatria non possunt. Et quamuis Sacramenta confirment nostram fidem: non tamen uerè & internè nos uniunt cum Christo, non applicant merita Christi, quamuis ea unà cum uerbo Dei exhibeant, sed sola fides hæc applicat in usu & extra usum Sacramentorum, & aliud est exhibere, aliud exhibitum applicare, qui dat exhibet, qui accipit sibi applicat. Simus igitur cauti ne plus tribuamus ceremoniæ, quam fidei. Omnia enim quæcunq; de unione naturali & corporali nostri cum Christo, aut de Christo habitante in nobis aut de remissione peccatorum & uita æterna dici possunt: aut de quocunq; quod afflictum consolari potest peccatorem, Omnia hæc, inquam, soli fidei sunt accepta ferenda, & non ceremoniæ siue externo operi. Hoc est ingenium rationis humanæ, quod semper fidei aduersetur, & non possit quieta esse, nisi habeat externum aliquod opus, & quidem quod nos facimus, in quo hæreat, fiduciam ponat, atq; inde consolationem accipiat, præsertim cum agnitione peccati angimur, & calamitatibus sumus oppressi. Quare bonus pastor ouiculas suas infirmas ad Christi sacrificium potius & fidem ducet & adhortabitur, quàm ad opera ceremonialia, his enim non nisi ad suum finem utendum est. Et hæcenus de Tertio, quod Christi institutio habet, nempe de fide circa panem & uinum in coena Domini.

SEQVITVR nunc quartum, quod in institutione comprehensum

hensum esse supra dixi, Finis nimirum totius huius ceremoniæ.
 Hic continetur in uerbis illis Christi ad discipulos, hoc facite in
 mei commemorationem. Et in sequentibus ab Apostolo addi-
 tis, Quotiescunq; manducabitis panem hunc, & calicem bibe-
 tis, mortē Domini annunciabitis donec ueniat. Habes hīc pro-
 prium & specialem finem cœnæ Dominicæ. Generales tamen
 fines omnium sacramentorum etiam huic accommodari posse,
 non nego. Si quis igitur hac cœna utitur in commemorationem
 mortis Christi, legitime ea utitur. Sed hic finis, à pseudodesen-
 soribus uerborum Domini reijcitur, exploditur, exhibitur,
 tanquam res non magni momenti, dicunt enim: nostri Schwer-
 meri (sic namq; uocant rectē de cœna Domini sentientes) ni-
 hil aliud ex cœna faciunt, quam memoriale, si tantum memo-
 riale est, quid opus fuit illam instituire. Nam in omnibus con-
 uuijs potuissimus mortem Domini in memoriam reuocare.
 Quid est contemnere & contumelia afficere Domini cœnam,
 si hoc non est? Cœna Dominica certē instituta est in commemo-
 rationem mortis Christi, uti uerba sonant: sed humana sa-
 pientia semper floccifecit hunc finem, & alios excogitauit &
 docuit, nunc ex ea fecit uiaticum pro illis qui ex hac uita dece-
 dunt: nunc missam, hoc est, sacrificium, nunc opus ad purgan-
 da crimina sua & ad ostendendam innocentiam: nunc opus
 quod in peccatorum peragitur remissionem: nunc à magnis
 Dominis celebrata in confirmationem suorum foederum: &
 quis potest omnes abusus recensere? & quamuis innumeri sint,
 omnes tamen uno uerbo Christi refuto, qui dixit: Hoc facite
 in mei commemorationem. Opera Dei magna, digna sunt, in
 quorum commemorationem sacramenta, hoc est, externæ ce-

remoniæ à Deo instituantur. Et quod opus Dei maius est redemptione generis humani? Rectè igitur habet singularem quandam & publicam ceremoniam à Christo ipso institutam, & hæc est cœna Dominica, quam celebramus in commemorationem mortis Christi, hac enim redempti sumus à peccato, morte & æterna damnatione.

Hic rursus simplex intellectus uerborum Christi refutat sententiam illorum, qui corpus Christi absolute consideratum externis actionibus cœnæ obijciunt. Cum enim manducatio corporis Christi instituta sit, in memoriam Christi qui in corpore suo passus & mortuus est, (sicut nos erudit simplex intellectus horum uerborum, hoc facite in mei commemorationem,) nullo modo conuenit, ut id quod passum est, etiam institutum sit manducari in sui ipsius memoriam, idq; in propria sua materia per sese considerata. Quod non conueniat, probò, quia per totam sacram Scripturam licet cernere, aliud esse ipsum memoriale, & aliud rem memorandam, sicut aliud est signum, & aliud res signata. In confesso autem est, panem cœnæ esse signum corporis Christi, corpus uero Christi rem esse signatam. Nunc ergò qui dicit, corpus Christi absolute consideratum, obiectum esse externarum actionum in cœna & manducari in memoriam sui ipsius, ille ex re signata sacramentum facit sui ipsius, & dicit rem signatam manducari in sui ipsius memoriam. Sed bene se res habet, Sicut enim signum memoriale à re memoranda, res diuersa siue disparata esse debet, Ita etiam Christus in hac cœna accepit panem & adiecit suum uerbum, dicens, hoc est corpus meum, sic non res signata manducatur in sui ipsius memoriam, sed sa-

cra

eramentum uel signum manducatur, in ueritatis siue rei signatae memoriam & panis qui sacramentaliter est corpus Christi manducatur in memoriam corporis Christi per sese & absolute traditi & acti in crucem.

Demonstrauit huc usque ex generali definitione sacramentalium ceremoniarum, ex ipsis uerbis Christi, hoc est corpus meum, & ex simplici intellectu uerborum totius institutionis coenae Dominicae, quod corpus Iesu Christi obijciatur actionibus illis externis coenae Dominicae, non in proprio suo subiecto, materia siue substantia, per sese & absolute in ipsa Christi persona considerata, sed in sacramento signo uel symbolo.

Nunc cum Apostolus post recitationem institutionis, ad inceptam obiurgationem redeat, redibimus & nos illuc, donec obiurgationis uerba ad finem usque à nobis sint exposita atque explicata. Cum Corinthij coenam Dominicam celebrarent, alius alium non expectabat, & commedebant bibebantque singuli proprium cibum & potum, non edebant de uno pane, ad haec manducabant bibebantque ad facietatem usque, parum mortis Christi memores. Hanc Corinthiorum actionem Apostolus indignam uocat, quasi alienam ab institutione Christi. Primum igitur illos ad institutionem reuocat. Deinde, quale sit eorum peccatum ostendit, & quae sequuta sit poena, quam propter indignam hanc manducationem fuerant perpepsi, significat. Postremo, mandat Corinthijs, quid interim facere debeant, usque ad suum aduentum. Quoad primum, uidelicet ad ipsam institutionem Dominicae coenae, satis superque hucusque dictum est. Pergamus ad secundum, & apostolum audiamus, dicentem de culpa & peccato circa hanc coenam, & de pane quem Dominus

irrogauerat Corinthijs. De culpa dicit Apostolus. Itaq; quicumq; manducauerit panem hunc, uel biberit calicem Domini indigne, reus erit corporis & sanguinis Domini. Habes hic culpam, nempe omnes qui non dijudicant corpus Domini, id est, omnes qui non discernunt inter hunc panem qui corpus Domini est, & inter uulgarem cibum, sed sumit hunc cibum tanquam uulgarem, ille iudicium sibi manducat, & est reus corporis Domini. Audi nunc iudicium, hoc est poenam. Ideo inter uos (inquit Apostolus) multi infirmi & imbecilles, & dormiunt multi. Scio indignos uel impoenitentes à communionem esse arcendos, sed Apostolum in hac sua obiurgatione huc respexisse ex uerbis ipsius non potest conuinci. Non enim inquit, si quis indignus manducat, sed, si quis manducauerit indigne. Quare aduerbium ἀναξίως refero ad actionem manducandi, non ad personam manducantis. Et huius loci hæc est sententia: Quicumq; id est, siue bonus siue malus, siue magna & fortis, siue parua & imbecilla fide præditus, manducat indigne, id est, qui panem hunc corpus Christi indignis modis absq; ulla religione & reuerentia, & non in suum finem: sed aliter quam decet hæc mysteria, tractat, hic fit reus corporis Domini, quia in hunc panem, qui corpus Domini est offendit.

Quid igitur disputatur, Num impij etiam de corpore Christi in cœna participant? Certè quicumq; accedit siue dignus siue indignus sit, quantum ad suam personam, si modo digne manducat, hoc est, si institutio Christi rectè seruetur: participat de corpore Domini, id est, de hoc pane qui corpus Domini est. Ita sacramentalis participatio corporis Christi communis est omnibus, Realis uero & ea que fit in ueritate tantum

tum fidelium est, quorum est propria. Differunt manducatio indignorum, & manducatio indigna, hic ad actionem, illic ad personam respicitur. Corinthij non omnes erant indigni, adulteri, scortatores, & alijs uitijs contaminati, omnes tamen ab Apostolo dicuntur indigne manducasse & bibisse. Vnusquisq; enim & bonus & malus, suum proprium cibum habebat, & alius quidem esuriebat, alius autem ebrius erat. Sic tam malus quam bonus & digne & indigne potest manducare & bibere. Vterq; enim digne manducat & bibit, cum actiones coenae iuxta institutionem Christi decenter cum reuerentia perficit, & panem hunc corpus Domini esse dijudicat. Indigne uero, si contra institutionem panem hunc indecenter & irreuerentialiter tractat, ipsum non dijudicans, & à uulgari cibo non discernens.

Per iudicium hoc de quo Paulus dicit, intelligo temporalem poenam. Dicit enim, Ideo inter uos multi infirmi & imbecilles, & dormiunt multi. Et statim. Quod si nos ipsos dijudicaremus, id est, de nobis sumeremus iudicium siue poenam, non utiq; dijudicaremur: dum iudicamur autem, id est, dum punimur, à Domino corripimur. Vides iudicium hoc, de quo Apostolus, esse correptionem Domini. Si correptio: ergo non est aeterna damnatio, ut quidam hunc locum exponunt (quia aeterna damnatio neminem corripit aut castigat: sed in aeternum cruciat) corripimur autem à Domino, ut non cum mundo damnemur. Ecce, à Domino iudicamur, ut non damnemur. Vbi ergo sunt qui docent, Indignos & impios ore suo corpus Christi absolute consideratum ad aeternam damnationem manducare? Scio damnari omnes, qui non agunt poenitentiam, cum in hac uita à Deo puniuntur & corripuntur: sed non statim
à cul-

à culpa ad æternam pœnam progreditur Deus, sed pro sua misericordia interijcit crucem & calamitates, siue pœnas temporales, per quas ad pœnitentiam uocat, his spretis, sequitur tum demum æterna pœna. Sic quidam ex hoc loco argumentantur. Nemo fons est alicuius rei, quam non tractauit, uel inquam non offendit, Nunc ergo, si impij non manducant corpus Christi, quomodo igitur fiunt fontes corporis Christi? Respondeo. Rem aliquam tractamus & in eam offendimus dupliciter, Absolutè & Relatiuè. Sic corpus siue caro Christi tractatur, id est, manducatur dupliciter, absolutè & relatiuè, si consideratur caro Christi atq; adeo totus Christus absolutè, non aliter nisi fide manducatur, & qui sic manducat nunquam fit reus. Si uero consideratur relatiuè, uidelicet si respicis ad panem cœnæ huius, qui iuxta institutionem CHRISTI corpus Christi est, tunc ore fit manducatio à bonis & à malis, & rei fiunt omnes, qui non dignè hunc panem, qui est corpus Christi, manducant. Ita quoq; in rem aliquam offendimus, ea uidelicet aut absolutè considerata, aut relatiuè. Qui Christum crucifigebant, peccabant in corpus Domini absolutè consideratum, qui uero panem cœnæ indignè manducabant, peccabant in corpus Domini relatiuè siue sacramentaliter consideratum. Ita qui principi maledicit, & ipsius personam ledit, peccat in principem absolutè consideratum, qui uero insignia eius luto conspurcat, peccat in principem relatiuè consideratum.

Sic Saulus offendit in Christum relatiuè, cum membra ipsius, hoc est, fideles uinciret ac necandos traderet. Ideo Christus de cœlo clamat. Saule quid ME persequeris?

Venio

Venio nunc ad tertium, nempe ad præcepta Pauli, quæ super hac indigna manducatione Corinthijs dedit. Mandat, ut se probent siue dijudicent, ut alius alium expectet, ut esurientes domi manducent.

Probationem quam Paulus præcipit, sic intelligo. Apostolus cogebatur in indignam Corinthiorum manducationem inquirere, quod non fuisset necessarium, si ipsi semetipsos explorassent, & abiecissent, si quid in actione cœnæ Dominicæ ab ipsis inuentum & dijudicatum fuisset, institutione Domini, & tanto mysterio indignum. Præcepit igitur Apostolus, ut homo seipsum probaret, hoc est, ut esset inquisitor suarum actionum, & cum deprehenderet se agere aliquid tanto sacramento minimè dignum, id ipse per sese corrigeret, ne alius cogeretur in ipsius indignam manducationem inquirere, aut ne Deus ob tale factum ad iram prouocaretur. Qui hanc probationem generaliter, de poenitentia intelligunt, falli mihi uidentur, quamuis poenitentia necessaria sit illis, qui ad hanc mensam uolunt accedere, & impœnitentes nequaquam sunt admittendi. Cætera duo quæ ab Apostolo Corinthijs sunt mandata, expositione non egent cum plana & perspicua sint.

EPILOGVS.

Nunc finem huic tractatui imponam, & spero, me tandem officio meo defunctum esse, quod enim ab initio proposui, pro uirili, diuina gratia aspirante & adiuuante tractaui & absolui. Intelligunt autem omnes fideles, quo in prætio hanc cœnam Domini habere, & quanta cum Religione ad mensam hanc accedere debeant. Ab Apostolo enim didicerunt, Deum punire grauiter

grauit̄er omnes istos, qui hunc panem indignè manducant, Non
 igitur accedamus ad hanc cœnam tanquam tractaturi uul-
 garem panem & uinum, sed fide intueamur in ipsa uerba
 institutoris Christi. Institutio enim & uocatio facit, ut sub ma-
 nibus & in ore nostro habeamus panem istum qui est corpus
 Christi, & uinum quod est sanguis Christi, & ita tempere-
 mus locutiones nostras, de hoc tanto mysterio, ut libenter fa-
 teamur, panem hunc esse corpus Christi, & hoc uinum esse
 sanguinem Christi. Nam & ueteres ita sunt locuti, ut dicerent,
 in corpore Christi ea facta esse, quæ in pane fiebant, & re-
 ctè quidem, cum hic panis corpus Christi sit. Quare cum pa-
 nis frangebatur, distribuebatur, manducabatur, fortè in ter-
 ram cadebat, in os ingrediebatur, dentibus atterebatur, di-
 cebant: corpus CHRISTI frangi, manducari, in ter-
 ram cadere, in os ingredi & dentibus atteri, nam respiciebant
 ad id quod de pane erat prædicatum, & panem absolute non
 considerabant. Et e contra: cum patres dicerent de corpore
 Christi, illud in os nostrum ingredi, ex illo partes fieri, illud
 in terram cadere, & ipsum alere substantiam corporis nostri,
 respiciebant ad subiectum panem scilicet, qui hic corpus Chri-
 sti est. Non enim corpus Christi absolute & per sese in pro-
 pria sua essentia considerabant, & actionibus istis externis
 obijciebant, neq; sentiebant ullam fractionem, distributionem
 & manducationem in ipsa corporis Christi essentia absolute
 considerata fieri, quia satis erant edocti, panem hunc, panem
 inquam, in his externis cœnæ actionibus, corpus Christi esse,
 idq; ratione sacramentali. Et utebantur hoc pane, non alia re-
 uerentia ac religione, neq; aliter loquebantur de ipso, ac si
 ipsa

ipsissimam Christi carnem sub manibus & dentibus haberent, frangerent & comederent. Nam institutio Christi erat illis sufficiens, & illa erant contenti. Simus itaq; & nos contenti, & præstemus Christo obedientiam, ut amur hoc pane non alia religione mente & animo, quam si ipsissimum corpus Christi sub nostris manibus & dentibus haberemus, sufficiat etiam nobis hæc divina Christi sapientia, qua usus est in hac institutione, & placeant nobis quæ ipsi placuerunt. Non quæramus præter & contra institutionem, quomodo ipsum Christi corpus per sese consideratum in proprio suo subiecto, materia & substantia ualeamus subijcere, externis istis actionibus cœnæ, à nobis peragendis, sed hic panis sit nobis corpus Christi in ipso usu, siue in ipsis actionibus. Non quæramus alium finem, nostrum uidelicet commodum ex hoc opere, sed Christi laudem & gloriam, & sciamus cœnam non esse opus à Christo institutum, ut qui hoc faciant, habeant inde remissionem peccatorum suorum (ut populus adhuc Papistice credit) sed esse opus siue ceremoniam, quam celebrare debemus Christi redemptionis nostri causa, nempe in commemorationem mortis suæ.

Sciant autem omnes fideles, me hac defensione sacramentalis manducationis & bibitionis corporis & sanguinis Christi nullo modo negare aut oppugnare spiritualem illam manducationem quæ est fidei, quæ omnino in ipso Cœnæ usu simul fieri debet, de qua in principio dixi, sed tantum me istos oppugnare & confutare, qui essentias siue substantias, siue subiecta, siue materias corporis & sanguinis Christi, per sese & absolute consideratas, actionibus istis externis cœnæ Domini obijciunt.

Sub finem omnes nos alloquor, quorum errorem in hoc

scripto oppugnaui, siquidem boni uiri, & amantes ueritatis
 uideri & haberi uultis, & publicis scriptis promittitis uos
 uelle cedere ueritati, pacem & tranquillitatem colere, si ex
 uerbis Christi & institutionem coenae possetis alicuius erroris
 conuinci. Certè bonam de uobis spem concepi, si equo animo
 nullius auctoritate & præiudicio capti perpenderitis ea, ex
 quibus in hoc meo scripto uestrum in lucem produxi errorem:
 uos omninò propter Ecclesiae pacem, uestram sententiam
 mutaturos, & cogitaturos diligenter, culpam turpatae con-
 cordiae & pacis in Ecclesia, ei parti incumbere, quae falsam
 tuetur sententiam, ut nihil acrius nunc dicam. Eusebius narrat,
 fuisse inter Episcopos antè Diocletianam persecutionem magnas
 contentiones, qui cū mutuis inter se contentionibus inflammati
 essent, sese inuicè odio & contumelijs sint prosequuti, & unum-
 quemq; ambitionem suam in mortis Tyrannidis studiosè perse-
 cutum esse. Postea autem ex diuina & iusta uindicta, persecu-
 tionem sub Diocletiano crudelissimam illam irruisse. Quia nunc
 tempora sunt similia, & culpa est eadè, sine dubio & poena si-
 milis, nisi penitentiam egerimus, subsequetur. Omnipotens & cœ-
 lestis Pater, Filius tuus dilectus dominus noster Iesus Christus,
 pro tota Ecclesia sua orauit, dicens: Pater sancte, serua eos in
 nomine tuo, quos dedisti mihi, ut sint unū, sicut & nos. Nos nunc
 idem à te petimus, O misericors & dilectissimè Pater, serua nos
 in nomine tuo, te quaesumus, ut unum simus spiritu, fide & cha-
 ritate, & ut simus solliciti seruare unitatem spiritus in
 vinculo pacis. Per Dominū nostrum Iesum Chri-
 stum, qui tecum uiuat & regnat in unitate
 Spiritus S. Deus per omnia secula
 seculorum, AMEN.

PROPOSITIONES**BREVITER COMPLECTENTES****DOCTRINAM CATHOLICAM ET ORTHO-**
doxam, de Incarnatione Verbi, Vnione persona-
li, Communicatione Idiomatum, de Corpore
Christi & eius præsentia in Cœna, Ascen-
sione Christi in cœlum, Sessione ipsius
ad Dextram Patris, & de condi-
tionem corporum nostrorum
post resurrectionem.

* *

*

I. PROPOSITIO.

Fidem de Incarnatione verbi, docet nos Euangelista Iohannes cum inquit, **ET VERBUM CARO FACTVM EST.**

2. Verbum, inquit, non Deus (quamquam verbum hoc sit Deus, eodem Euangelista teste, qui dicit: Et Deus erat Verbum) vocabulo Verbi, persona exprimitur, quæ incarnata est, vox (Deus) non ita expressisset personam Filij, quia communis est tribus personis diuinitatis.

3. Neq; sic dicit Euangelista: Christus caro factus est, Nam vox illa, Christus, verbum incarnatum significat, id est, totam personam, & non diuinam naturam tantum.

4. Non dicit simpliciter, Verbum factum est, Impia est Arrianorum sententia, qua Verbum factum esse pertinaciter asseruerunt, sed dicit, Verbum caro factum est, homo enim incepit esse non verbum.

5. Præterea, Caro dicit Euangelista & non, Homo, quamuis sit vna eademq; sententia, & Catholicè dicatur, Deus homo factus est, significanter autem & magna ratione voluit dicere, Caro, quam homo. Primo enim per carnem, totum genus humanum intelligitur, & non singularis quidam homo ex nobis non oriundus, quia caro Christi sumpta est generaliter de carne nostra, specialiter vero de semine Abrahæ, Et Christus est fructus virginæ

virginei vteri, & non hospes. Deinde significatur per carnem, verbum videlicet assumpsisse carnis nostræ humilitatem & infirmitatem, dempto tamen peccato.

6. Adhæc dicit Euangelista, factū est, & non: Verbum suscepit carnem, quamuis & hoc orthodoxè dicatur. Nam amplius quiddam est, fieri carnem, quàm assumere & cōiungere sibi carnem. Primo itaq; per vocabulum factum est, significatur vnitas personæ. Sic namq; Verbū caro factum est, vt verbum & caro sint vna persona, hoc est vnum indiuiduum, intelligens, incommunicabile, & non sustentatum ab alio. Proinde & Maria virgo, non hominis tantum mater est, sed Deipara rectè & orthodoxè vocatur. Deinde significatur & hac voce, dualitas naturarum, id est, dicit enim Euangelista, Verbum caro factum est, & non dicit in carnem mutatum est. Quicquid enim mutatur, definit id esse, quod antea erat. Hæc persona, Christus videlicet, rectè dicitur Deus, & rectè dicitur homo. Iam si Verbum esset mutatum (quod impossibile est fieri) Christus non posset Deus dici: Aut si caro esset mutata, Christus non posset homo dici. Verbum igitur non est mutatum, sed naturam suam retinuit, vnà cum suis proprietatibus essentialibus, quibus ab humana natura discernitur, Nec assumpta caro naturam suam (vnà cum essentialibus suis, proprietatibus quibus à diuina natura

discernitur, amisit, sed Verbum, quod non erat assumptum: & quod erat non amisit. Postremo, per vocabulum factum est, significatur neq3 carnem Christi ab æterno esse, vel ante verbi incarnationem fuisse, sed initium sumpsisse, in ipso incarnationis mirando opere, & in ipso virginis Mariæ vtero. Neq3 hominis cuiusdam personam fuisse, quam verbi persona assumpserit, quia personæ duæ in vnam personam non coaluerunt, sed Verbum carnem sibi vniuisse in vnitatem personalem.

7. Neq3 Verbum Dei in vtero virginis sic incarnatum est, vt vel nudam carnem sine anima, vel carnem & animam sine spiritu hominis suscepit: sed Incarnatio hæc sic est facta, vt illa comprehendatur, corpus, anima & spiritus, quorum neutrum altero fuit prius aut posterius à verbo susceptum, sed omnia tria simul & semel.

8. Vnde non adeò difficile est, quid sit vnio personalis definire. Hæc enim est, cum duæ naturæ, diuina videlicet & humana in vnam vniuntur personam & indiuiduum, saluis naturarum proprietatibus. Ita tamen, vt qui est Deus, idem sit & homo, & qui proprietates diuinæ naturæ habet, sit idē ille qui humanæ naturæ proprietates habet, Et qui diuina facit opera sit ille idē qui facit opera humana. Et vt propria diuinæ communicentur illi ipsi homini, qui & Deus est. Et è contra.

9. Modum incarnationis & vnionis personalis.

lis, plane inuestigari non posse, sentitur Catholica fides. Hanc tamen Spiritus sancti virtute factam, ex verbo Dei constat. Lucæ capite primo.

10. Sedulo igitur cauendum ne naturas in vnam personam vnitas, confundamus, aut proprietatibus suis spoliemus. Ergo excludenda hic est omnis communicatio proprietatum. Quicquid enim communicabile est, nullam statuere potest differentiam, Nam communicantia in eo ipso quod commune habent nihil differunt. Igitur duæ naturæ in Christo proprietatibus discernuntur. Et proprietates non distrahunt personæ vnitatē. Vnde Regulæ. 1. Proprietates naturarum de suis naturis in abstracto prædicatę, faciunt discrimen naturarum, non separationem. 2. Quælibet natura seruat suas proprietates, alias fieret confusio naturarum. 3. Propria vnius naturæ nõ impediunt, quominus adsit in persona Christi, & altera natura.

11. Rursus modis omnibus cauendum est, ne propter naturarum proprietates asserendas, retinenda s; discernamus vnitatem personæ. Admittenda igitur hęc est communicatio proprietatum. Nam sicut per proprietates asseruntur nature duę, ita per communicationem asseritur persona vna. Et proprietates naturarum, in persona, vt in concreto consideratę sunt communicabiles, & vnā personam testantur: in naturis verò abstractè consideratę non sunt communicabiles, vt maneat na-

turarum discrimen. Vnde Regula. Communicatio idiomatum fit in persona, vt seruetur personæ unitas, vel idiomata vnius naturæ non tribuuntur alteri in abstractio consideratæ, sed communicantur personæ.

12. Est autem communicatio idiomatum, non ipsa unio personalis vel vnionis huius forma, sed est prædicatio, quæ fit propter vnionem personalem duarum naturarum, in qua proprietas essentialis, vel operatio vni naturæ conueniens, tribuitur personæ in concreto, & non in abstractio.

13. Talis communicatio quæ in persona consideratur vera est, verbo & re ipsa, Verbalis & Realis est. Nam cum prædicatio siue propositio illa, in qua proprietas aliqua vnius naturæ, personæ in concreto communicatur, vera est, videlicet propter duarum naturarum personalem vnionem, Certè & rei veritas tali prædicationi subsit oportet.

14. Quæcunq; autē de Christi persona prædicantur, vtriplacis esse generis inueniuntur. Quia horum quædam sunt essentialis proprietates siue differentia naturarum, quibus ipsæ naturæ discernuntur, & non sunt opera siue actiones aut passionnes. Et in huiusmodi propositionibus additur distinctio, secundam quam naturam, hoc quod dicitur verum sit. 2. Deinde quædam horum sunt naturales actiones, siue operationes naturarum,

ex quibus quædã peculiariter referuntur ad diuinam naturam, quædam vero ad humanam. Et hîc quoq; additur distinctio, secundum quam naturam. 3. Postremo eorum quæ de Christo dicuntur quædam sunt officiorum ipsius appellationes. Vnde Regula. Appellationes officiorum tribuuntur personæ, non secundum alteram naturam tantum, sed secundum vtramq;.

15. Quia vero credimus quod Verbum caro factum est, confitemur etiam de corpore Christi, illud esse verum & non phantasticum corpus, locale & suis dimensionibus Mathematicis circumscriptum, sicuti nostra corpora sunt, Et nunc quamuis clarificatum sit Domini corpus, tamen veritatem corporis non deposuisse, sed essentialis proprietates, quibus essentia corporalis à spiritali differt adhuc retinere, deposuisse autem post resurrectionem humilitatem & infirmitates tantum: sicut & nos in resurrectione deponemus eas, & proprietates corporum essentielles seruabimus. Non enim vna communis essentia erit angelorum & hominum post hanc vitam, sed disparatæ essentiæ vnâ cum suis proprietatibus essentialibus manebunt.

16. Neq; metaphysicè loquendum est in hoc negotio de essentijs hominum, vniuersaliter sine accidentibus consideratis, vt Philossophi de essentijs nugantur: sed indiuidua debent intelligi,

quæ sensibus sunt obiecta, Omne enim quod subsistit siue est singulare est eò quod est.

17. Ubiquitatem igitur, cum sit proprietas essentialis diuinæ naturæ, ab humana natura siue à corpore Christi, Catholica & orthodoxa fides remouet, communicat autem eam personæ in cōcreto. Communicatio quæ ad naturas, nulla est, vt seruetur discrimen naturarum: sed quoad personam, communicatio locum habet, vt seruetur personæ vnitas, vt supra dictum.

18. De Deo creditur, quod sit ubiq; Essentia, præsentia, & potentia. Essentia, quia Dei essentia est infinita, & vetères dixerunt, infinitatem formam esse Ubiquitatis essentialis. Ideo integra & tota omnia implet, non tamen sicut aer diffusa est, talis enim diffusio minor est in sua parte, quam in toto. Præsentia, qui in ipso viuimus, mouemur & sumus. Potentia, quia omnia quæcunq; vult in cælo, terra & mari, liberrimè facit, causis enim secundas non est alligatus.

19. Ubiqu; esse cum de D E O dicitur, non significat in omni loco esse, sed potius in nullo loco esse, quia Deus in loco esse non potest, quamuis omnis locus ei adsit ad eum capiendum, vt Boetius inquit.

20. Hic esse cum de Deo dicitur, non intelligitur locus, Non enim hic esse dicitur Deus nisi repletuè, qui modus essentiæ diuinæ tantum conuenit

uenit, & omnem locum excludit. De spiritibus creatis dicimus, horum aliquem hic vel ibi esse, videlicet definitiuè: de corporibus verò dicimus, ea hîc esse, circumscriptiuè videlicet & localiter. Hi modi faciunt discrimina, primum inter essentiam Dei & creaturarum: illa cum increata & infinita sit, vbiq; debet esse: hæ vero cum essentias habeant finitas, vbiq; esse nequaquã dici possunt: alterum, inter ipsas essentias creatas, quarum alia sunt spiritus, ideoq; dicuntur definitiuè in loco esse, aliæ vero sunt corpora, quæ ad differentiam spirituum circumscriptiuè in locis suis esse dicuntur.

21. De præsentia & externa manducatione corporis Christi in Cœna, per sese & absolutè in ipsa persona & propria sua materia considerati, sacræ literæ nihil docent, Ergo talia credere non est catholicum.

22. Christum, hoc est, ipsam personam per sese consideratam, ministerio suo adesse, Catholica fides confitetur, Quia ipse Christus promisit nobis, se velle nobiscum vsq; ad consumationem sæculi, & in medio esse, duorum aut trium in nomine suo congregatorum, Quomodo autem Christus nobis adsit, Catholici viri exposuerunt abundè & piè.

23. De manducatione corporis Christi, & de bibitione sanguinis eius in Cœna, hoc fides Catholica

tholica obseruat, quod ex sermonibus & institutione Christi didicit. Et spiritualemente carnis Christi manducationem, à corporali & externa discernit: sed non separat.

24. Spiritualis manducatio non est externa ceremonia vel actio in horam durans, sed est vera fides cuius obiectum siue cibus est totus Christus, vnà cum omnibus suis meritis & beneficijs: & hæc manducatio dat vitam. Iohan. 6.

25. Corporalis manducatio & bibitio corporis & sanguinis Christi in cœna, est externa & visibilis ceremonia, & fit ore, cuius obiectum est, non tota persona, sed corpus & sanguis Christi tantum. Et hæc manducatio & bibitio, non fit in corpore & sanguine Christi, absolutè & per sese in ipsa personâ Christi, & in propria sua materia siue subiecto considerati, sed in signis symbolis & Sacramentis, hoc est, in pane & vino iuxta institutionem, qui externa elementa, panem & vinum, verbo suo in corpus & sanguinem suum sanctificauit.

26. Cum autem panis sit corpus Christi, & vinum sit sanguis Christi, non tamen absoluto, simplici & naturali prædicandi modo, sed sacramentali, sequitur, non esse in hoc negotio loquendum de corpore & sanguine Christi absolutè & per sese considerato, sed de subiectis illis, de quibus Christus est locutus, nempe de pane & vino, quiq; hoc non

non obseruat, fallitur à dicto secundum quid ad
dicium simpliciter. Et hæc cœna Domini, non
vt in remissionem peccatorum faciamus instituta
est: sed potius in commemorationē mortis Chri-
sti, qua nobis remissio parta, quam nullo opere
externo, sed tantum fide donata nobis applica-
mus.

27. De ascensione Christi in cœlum, Catholi-
ca fides credit ex verbo Dei. Corpus illud, quod
corpori nostro consubstantiale est, desumptum ex
Maria virgine & ex ea natum, quod pependit in
cruce & ibi mortuum est, sepultum est & resurre-
xit, illud ipsum (inquam) ascendisse ad cœlos, se-
dere ad dexteram Dei Patris. Ascendisse motu lo-
cali, corpore & anima in cœlum, id est, supra fir-
mamentum in sedem beatorum, & ibi nunc frui
gaudio & beatitudine & vita æterna. Cœlum enim
in hoc articulo fidei non intelligitur, de gratia
Dei, siue de regno Christi spirituali, in quo qui
sunt, etiam dum in his terris degunt, dicuntur in
cœlo esse, hoc est in regno gratiæ: sed de ipso loco
in quo beati in æternum commorabuntur, & æter-
na fruuntur beatitudine. Sedere ad Dexteram Pa-
tris, id est, credimus, quod sit omnipotens, re-
gnet, ac regat Ecclesiam, intercedat apud Patrem
pro nobis, & vbiq; præsens sit, diuina virtute, &
habeat omnem potestatem.

28. Catholica fides resurrectionem carnis
credit

credit, quo vocabulo multo significantius exprimitur, id quod resurgere debet, quam corporis. Illud enim quod cecidit, resurget. Resurget autem idem corpus numero, mutabitur corpus quoad accidentia, non quoad substantiam, vel substantiales corporis proprietates. Veritas corporis, semper manebit, etsi futurum sit spirituale, gloriosum, clarificatum, sicuti docent nos sacrae literae, 1. Corinth. 15. Philip. 3. 1. Thess. 4.

* *

*

Omnis gloria.

